

**بررسی تطبیقی لایحه بودجه سال ۱۴۰۱
با تأکید بر جایگاه بازار سرمایه**

بورس اوراق بهادار تهران
معاونت توسعه
مدیریت تحقیق و توسعه
دی ماه ۱۴۰۰

بورس اوراق بهادار تهران
مدیریت تحقیق و توسعه
شناسنامه سند

عنوان: بررسی تطبیقی لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ با تأکید بر جایگاه بازار سرمایه
تهیه کننده: راضیه حسن نیا و رعنا عباسقلی نژاداسبقی
تاریخ انتشار: دی ماه ۱۴۰۰
تاریخ نگارش: دی ماه ۱۴۰۰
شماره ویراست: اول

فهرست

۱	مقدمه.....
۲	۱- مروری کلی بر سرفصل‌های منابع و مصارف در سقف اول و دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰.....
۳	۲- مروری کلی بر لایحه بودجه ۱۴۰۱.....
۳	۱-۲- منابع بودجه کل کشور.....
۵	۲-۲- مصارف بودجه کل کشور.....
۹	۳- بررسی عملکرد دولت در قانون بودجه ۱۴۰۰.....
۱۱	۴- واگذاری دارایی‌های مالی.....
۱۶	۵- تملک دارایی‌های سرمایه‌ای.....
۱۷	۶- جایگاه بازار سرمایه در لایحه بودجه ۱۴۰۱.....
۱۷	۱-۶- واگذاری دارایی‌های مالی.....
۱۹	۲-۶- تملک دارایی‌های سرمایه‌ای.....
۲۰	۳-۶- قیمت نفت.....
۲۱	۴-۶- نرخ ارز.....
۲۲	۵-۶- عوارض.....
۲۲	۷- جمع‌بندی.....
۲۷	۸- نتیجه‌گیری.....

مقدمه

لایحه بودجه ۱۴۰۱ اولین سند رسمی مالی و برنامه‌ریزی تیم اقتصادی دولت سیزدهم در شرایط تحریمی است و بررسی آن از حیث منابع و مصارف از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. رویکرد دولت در مواجهه با کسری بودجه یکی از موضوعات مهم در لایحه بودجه سال آتی، با توجه به عدم تحقق بخش بزرگی از درآمدهای نفتی در سال ۱۴۰۰، است که می‌تواند بازار سرمایه را تحت تأثیر قرار دهد. این بازار به‌عنوان یکی از بازارهای معتبر مالی در کشور از قوانین بودجه کشور تأثیر می‌پذیرد و حضور دولت در بازار سرمایه از طریق تأمین مالی توسط ابزارهای مالی موجود در بازار سرمایه، واگذاری شرکت‌های دولتی و... می‌تواند تأثیر ملموسی بر بازار سرمایه داشته باشد.

در سال ۱۴۰۰، قانون بودجه در دو سقف تنظیم شد و مقرر گردید در صورت تحقق درآمدهای دولت در سقف اول، در سقف دوم بودجه همین سال، از محل درآمدهای مازاد حاصل از فروش نفت و منابع حاصل از فروش و واگذاری اموال و دارایی‌های مازاد دولت، برای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، پرداخت تعهدات پرداخت نشده دولت و همسان‌سازی در صندوق تأمین اجتماعی منابعی پیش‌بینی شود. با توجه به بررسی عملکرد چهارونیم ماهه دولت در سال جاری، به نظر می‌رسد امکان تحقق درآمدهای سقف اول بودجه ضعیف است و مبنای مقایسه لایحه بودجه سال آتی باید سقف اول بودجه سال ۱۴۰۰ قرار گیرد. رویکرد گزارش حاضر، رویکرد تطبیقی است. در این گزارش بررسی مقایسه‌ای در مورد ارقام لایحه بودجه ۱۴۰۱ انجام می‌گیرد، در واقع ارقام این لایحه با ارقام قانون (در سقف اول و دوم) و لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ مقایسه می‌شود. ابتدا سقف اول و دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰ مورد بررسی قرار می‌گیرد و در ادامه به بررسی ارقام کلی مندرج در لایحه بودجه ۱۴۰۰، قانون بودجه سال ۱۴۰۰ در سقف اول و سقف دوم و لایحه بودجه ۱۴۰۱ پرداخته و عملکرد چهارونیم ماهه نخست بودجه عمومی در سال جاری ارزیابی می‌شود. در بخش سوم و چهارم به بررسی اقلام عمده سرفصل «واگذاری دارایی‌های مالی» و «تملک دارایی‌های سرمایه‌ای» پرداخته شده‌است. هدف از ارائه بخش‌های مذکور، پیوند مستقیم اقلام این دو سرفصل با بازار سرمایه کشور است. در ادامه به بررسی جایگاه بازار سرمایه در لایحه بودجه ۱۴۰۱ پرداخته و در پایان جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ارائه می‌شود.

۱-مروری کلی بر سرفصل‌های منابع و مصارف در سقف اول و دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰

در سال ۱۴۰۰ با توجه به شرایط تحریمی که کشور با آن روبرو بود قانون بودجه با نظر مجلس شورای اسلامی در دو سقف تدوین شد. با وجود اینکه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، فروش ۲/۳ میلیون بشکه نفت در روز پیش‌بینی شده بود کمیسیون تلفیق مجلس شورای اسلامی فروش ۱/۵ میلیون بشکه نفت را در روز با توجه به شرایط تحریمی قابل تحقق دانست. با نظر مجلس شورای اسلامی قانون بودجه ۱۴۰۰ دو سقفی شد، تا در صورت تحقق درآمدهای دولت در شش ماه اول سال جاری (سقف اول)، در شش ماه دوم و در سقف دوم قانون بودجه از محل منابع حاصل از صادرات نفت مزاد بر رقم سقف اول و فروش اموال و دارایی‌های مزاد دولت مخارجی برای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، همسان‌سازی در صندوق تأمین اجتماعی و دیگر صندوق‌ها و بازپرداخت بدهی‌های دولت به نیروهای مسلح پیش‌بینی شود. با توجه به بررسی عملکرد چهارونیم ماهه دولت در سال جاری، به نظر می‌رسد امکان تحقق درآمدهای سقف اول بودجه ضعیف است و مبنای مقایسه لایحه بودجه سال آتی باید سقف اول بودجه سال ۱۴۰۰ قرار گیرد.

در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ به دولت اجازه داده شد تا نسبت به ابلاغ ۹،۳۷۹/۲۰۹ هزار میلیارد ریال منابع عمومی متناسب با مبالغ مصوب اقدام کند و ابلاغ ۳،۴۰۰ هزار میلیارد ریال (مابه‌تفاوت سقف ابلاغی تا اعتبار مصوب) از شش ماهه دوم سال ۱۴۰۰ و صرفاً پس از اطمینان از تحقق منابع، قابل ابلاغ به مصارف مصوب بود. جدول (۱) سرفصل‌های منابع و مصارف قانون بودجه سال جاری را در سقف اول و دوم نشان می‌دهد. در سقف اول بودجه سال جاری، در سرفصل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای، سقف منابع حاصل از صادرات نفت، میعانات گازی و خالص صادرات گاز با توجه به شرایط تحریمی در حدود ۴۳ درصد کمتر از سقف دوم تعیین شد و معادل ۱،۹۹۲/۷۲۰ هزار میلیارد ریال بود و منابع حاصل از سرفصل واگذاری دارایی‌های مالی نیز در حدود ۱،۶۳۰ هزار میلیارد ریال کمتر از سقف دوم بود. در بخش مصارف نیز در سقف اول بودجه سال ۱۴۰۰ در سرفصل هزینه‌های عمومی دولت، برای پرداخت بدهی دولت به سازمان تأمین اجتماعی و صندوق بازنشستگی کشوری مبلغی پیش‌بینی نشد، در حالی که در سقف دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰ تا سقف ۱،۵۰۰ هزار میلیارد ریال جهت تقویت تأمین اجتماعی افراد تحت پوشش صندوق بازنشستگی کشوری و بازپرداخت بدهی دولت به تأمین اجتماعی، در حدود ۸۹۰ هزار میلیارد ریال، در نظر گرفته شده بود. در سقف اول این قانون سرفصل تملک دارایی‌های مالی در حدود ۹۰۰ هزار میلیارد ریال و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای حدود ۳۰۰ هزار میلیارد ریال نسبت به سقف دوم کاهش یافت.

جدول ۱: سرفصل‌های منابع و مصارف سقف اول و دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰ (میلیون ریال)

منابع	سقف اول	سقف دوم	مصارف	سقف اول	سقف دوم
درآمدها	۴.۴۸۱.۷۳۹.۷۷۱	۴.۵۴۸.۹۸۹.۷۲۱	هزینه‌ها	۶.۹۸۹.۱۶۳.۸۴۶	۹.۱۸۹.۱۶۳.۸۴۶
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۲.۲۵۲.۷۲۰.۰۰۰	۳.۹۵۵.۴۷۰.۰۵۰	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	۱.۴۶۲.۶۴۵.۵۱۰	۱.۷۶۲.۶۴۵.۵۱۰
واگذاری دارایی‌های مالی	۲.۶۴۴.۷۴۹.۵۸۵	۴.۲۷۴.۷۴۹.۵۸۵	تملك دارایی‌های مالی	۹۲۷.۴۰۰.۰۰۰	۱.۸۲۷.۴۰۰.۰۰۰
جمع منابع عمومی دولت	۹.۳۷۹.۲۰۹.۳۵۶	۱۲.۷۷۹.۲۰۹.۳۵۶	جمع مصارف عمومی دولت	۹.۳۷۹.۲۰۹.۳۵۶	۱۲.۷۷۹.۲۰۹.۳۵۶

۲- مروری کلی بر لایحه بودجه ۱۴۰۱

بررسی ارقام کلی سرفصل‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد که ساختار کلی لایحه مذکور نسبت به قوانین بودجه سال‌های گذشته تغییر چندانی نداشته‌است. جداول ۲ و ۳ سرفصل‌های اصلی لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ به ترتیب در بخش منابع و مصارف را در مقایسه با سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ و همین‌طور لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نشان می‌دهند. بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور از حیث منابع و مصارف بالغ بر سی و شش میلیون و سیصد و ده هزار و هفتصد و چهار میلیارد و ششصد و بیست و هشت میلیون ریال (۳۶،۳۱۰،۷۰۴،۶۲۸،۰۰۰،۰۰۰) است. بررسی سرفصل‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد که منابع و مخارج بودجه در سال آتی نسبت به سقف اول و سقف دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰ به ترتیب ۴۲/۸۲ و ۲۵/۹۸ درصد افزایش یافته‌است. بودجه عمومی دولت نسبت به سقف دوم قانون بودجه ۱۴۰۰، ۹/۵۷ درصد افزایش را نشان می‌دهد که با توجه به پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول برای تورم ۲۷/۵ درصدی در سال ۱۴۰۱ در کشور، به نظر می‌رسد بیانگر اعمال سیاست مالی انقباضی است، اما با مقایسه ارقام لایحه بودجه ۱۴۰۱ با سقف اول قانون بودجه ۱۴۰۰ مشخص می‌گردد این لایحه بیانگر سیاست مالی انبساطی است و بودجه عمومی دولت نسبت به سقف اول قانون بودجه سال جاری ۴۵/۶ درصد افزایش یافته‌است.

کسری بودجه ساختاری در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ در حدود ۷،۰۴۳ هزار میلیارد ریال است که ۳،۸۱۸ هزار میلیارد ریال آن از محل فروش نفت و فرآورده‌های نفتی، ۱،۳۷۳ هزار میلیارد ریال آن از محل برداشت از صندوق توسعه ملی، ۹۸۰ هزار میلیارد ریال از محل فروش اوراق مالی اسلامی، ۷۱۰ هزار میلیارد ریال از محل واگذاری شرکت‌های دولتی و ۲۶۱ هزار میلیارد ریال از محل فروش و واگذاری اموال منقول و غیر منقول تأمین می‌شود.

۱-۲- منابع بودجه کل کشور

در بخش منابع بودجه عمومی دولت سرفصل «درآمدهای عمومی» بیشترین رشد را دارد و نسبت به لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، ۱۰۹/۲ درصد افزایش را نشان می‌دهد. مقایسه این سرفصل با سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ نیز حاکی از رشد به ترتیب ۴۶/۰۶ و ۴۸/۳ درصدی این سرفصل است. مهمترین جزء سرفصل درآمدها در بودجه عمومی دولت درآمدهای مالیاتی است که این جزء در لایحه بودجه ۱۴۰۱ برابر ۵،۲۶۷/۶۶۳ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است که نسبت به سقف اول و سقف دوم قانون بودجه ۱۴۰۰، ۶۱/۹۶ درصد (حدود ۲،۰۱۵ هزار میلیارد ریال) افزایش یافته‌است. به طور کلی سهم مالیات در بودجه عمومی دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۱ برابر ۳۵ درصد پیش‌بینی شده‌است، این سهم در سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ به ترتیب برابر ۳۱ و ۲۴ درصد بود.

بررسی سایر اجزای منابع بودجه عمومی دولت نشان می‌دهد که سرفصل «واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای» نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰، به ترتیب ۸۱/۳۱ و ۳/۲۶ درصد و نسبت به لایحه بودجه سال

۱۴۰۰، ۸۱/۳۱ درصد رشد داشته‌است. مهمترین جزء سرفصل «واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای» مربوط به منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی است، رقم پیش‌بینی‌شده برای این جزء در لایحه بودجه ۱۴۰۱ برابر ۳،۸۱۸/۴۵۰ هزار میلیارد ریال است که نسبت به سقف دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ تنها ۹/۳ درصد افزایش یافته‌است اما نسبت به سقف اول قانون بودجه ۱۴۰۰ در حدود ۹۲ درصد افزایش یافته‌است. با توجه به اینکه قیمت هر بشکه نفت در سقف اول قانون بودجه سال ۱۴۰۰، ۴۰ دلار و صادرات نفت ۱/۲ میلیون بشکه در روز پیش‌بینی شده بود، به نظر می‌رسد با توجه به رشد قیمت پیش‌بینی‌شده برای هر بشکه نفت در سال ۱۴۰۱ به ۶۰ دلار، و عدم تحقق بخش بزرگی از درآمدهای نفتی در چهارونیم ماهه نخست سال ۱۴۰۰ (در چهارونیم ماهه نخست سال ۱۴۰۰ تنها ۱۵ درصد مصوب سقف اول چهارونیم ماهه درآمدهای حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی محقق شده‌است)، پیش‌بینی میزان فروش روزانه نفت نسبت به سقف اول بودجه سال ۱۴۰۰ تغییری نیافته‌است و افزایش درآمد حاصل از فروش نفت و فرآورده‌های نفتی به دلیل افزایش قیمت هر بشکه نفت در بازارهای جهانی و افزایش ۳۱ درصدی نرخ تسعیر ارز است. نرخ دلار در لایحه بودجه ۱۴۰۱ برابر ۲۳۰،۰۰۰ ریال پیش‌بینی شده‌است این در حالی است که در قانون بودجه ۱۴۰۰ نرخ دلار برای واردات کالاهای اساسی ۴۲،۰۰۰ ریال و برای تسعیر ارز شرکت‌های دولتی ۱۷۵،۰۰۰ ریال پیش‌بینی شده‌بود. به طور کلی سهم منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی از کل منابع بودجه عمومی دولت از ۱۹ درصد در سقف اول قانون بودجه ۱۴۰۰ به ۲۵ درصد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ افزایش یافت.

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ منابع حاصل از سرفصل «واگذاری دارایی‌های مالی» نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰، ۱۳ درصد افزایش و ۳۰ درصد کاهش یافته و برابر ۲،۹۹۱/۴۶ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است. در میان اجزاء این سرفصل، منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی که در سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰، به ترتیب ۳۶ و ۶۰ درصد کل منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های مالی را شامل می‌شد، به ترتیب ۲۶ و ۷۲/۲۵ درصد کاهش یافته‌است و در لایحه بودجه ۱۴۰۱ سهم آن به ۲۴ درصد از کل این سرفصل رسیده‌است. منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه ۱۴۰۱ برابر ۷۱۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است. منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی نیز در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ برابر ۸۸۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است که نسبت به قانون (سقف اول و دوم) و لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ به ترتیب ۳۳/۵۸ و ۲۹/۶ درصد کاهش را نشان می‌دهد. در مقابل در میان اجزاء سرفصل واگذاری دارایی‌های مالی، منابع حاصل از استفاده از صندوق توسعه ملی حدود سه برابر افزایش یافته‌است و با ۱۰،۱۲/۵۶ هزار میلیارد ریال افزایش، برابر ۱،۳۷۴/۵۶ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است. سهم این جزء از کل واگذاری دارایی‌های مالی که در سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰، به ترتیب ۱۳/۶ و ۸/۵ درصد بود، در لایحه بودجه سال آتی به حدود ۴۶ درصد افزایش یافته‌است.

در مجموع با توجه به سه سرفصل فوق، منابع عمومی دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۱ در حدود ۱۳،۷۲۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است که نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰ به ترتیب رشد ۴۶/۳ و ۷/۳۶ درصدی دارد و نسبت به لایحه بودجه ۱۴۰۰ در حدود ۶۳/۰۷ درصد افزایش دارد.

سرفصل مربوط به «درآمدهای اختصاصی دولت» برابر ۱,۳۳۲/۳۹۶ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده است که نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰ (سقف اول و دوم) حدود ۳۹ درصد و نسبت به لایحه بودجه ۱۴۰۰، ۵۰/۶ درصد افزایش یافته است. در مجموع بودجه عمومی دولت ۱۵,۰۵۲/۳۹۶ هزار میلیارد ریال (۱۳,۳۹۶,۵۲,۰۵۲ میلیون ریال) پیش‌بینی شده است که نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ به ترتیب ۴۵/۶ و ۹/۵۷ و نسبت به لایحه بودجه ۱۴۰۰، ۶۱/۸۸ درصد رشد دارد.

سرفصل مربوط به «منابع شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و بانک‌ها» رشد ۴۲/۰۱ درصدی را نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰ (سقف اول و دوم) و رشد ۴۲/۸۶ درصدی را نسبت به لایحه بودجه ۱۴۰۰ نشان می‌دهد. این سرفصل در حدود ۶۱ درصد از منابع کل بودجه را تشکیل می‌دهد.

۲-۲- مصارف بودجه کل کشور

در بخش مصارف، سرفصل «مصارف شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و بانک‌ها» بیش از ۶۰ درصد مصارف بودجه کل کشور را به خود اختصاص داده است. این سرفصل در لایحه بودجه ۱۴۰۱ برابر ۲۲,۳۱۴ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده است که نسبت به لایحه و قانون بودجه (سقف اول و دوم) ۱۴۰۰ به ترتیب ۴۲/۸۶ و ۴۲/۰۱ درصد افزایش یافته است.

کمترین رشد در میان سرفصل‌های بودجه کل کشور متعلق به سرفصل «تملك دارایی‌های مالی» است که نزدیک به ۴/۲ درصد کل مصارف بودجه را شامل می‌شود و برابر ۱,۵۵۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده است در حالی که این سرفصل نسبت به سقف دوم قانون بودجه ۱۴۰۰، ۱۵/۱۸ درصد کاهش یافته، نسبت به سقف اول قانون بودجه سال جاری ۶۷/۱۳ درصد افزایش یافته است (پرداخت تعهدات پرداخت نشده سال‌های قبل در سقف اول بودجه نسبت به سقف دوم بودجه کاهش یافته است). نزدیک به ۸۰ درصد سرفصل «تملك دارایی‌های مالی» در لایحه بودجه ۱۴۰۱ مربوط به بخش بازپرداخت اصل اوراق مالی است که برابر ۱,۲۸۲/۹۶۹ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده است و نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰، ۸۲/۸ درصد و نسبت به لایحه بودجه ۱۴۰۰ نزدیک به ۶۰ درصد افزایش یافته است. با بررسی این بخش مشاهده می‌شود که بازپرداخت اصل اوراق مشارکت و اسناد خزانه و سایر اوراق بهادار مربوط به سال‌های اخیر مهمترین جزء این سرفصل است و نزدیک به ۹ درصد مصارف عمومی کشور را شامل می‌شود با بررسی این بخش مشاهده می‌شود که نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰ (سقف اول و دوم) ۹۶ درصد افزایش را نشان می‌دهد و از ۶۰/۱/۴ هزار میلیارد ریال در قانون بودجه ۱۴۰۰ (سقف اول و دوم) به ۱,۱۸۲/۸۶۹ هزار میلیارد ریال رسیده است. از سوی دیگر با توجه به کاهش ۳۳ درصدی منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰ (سقف اول و دوم)، به نظر می‌رسد دولت به دنبال کاهش استفاده از اوراق بدهی برای تأمین مالی خود در سال آتی است.

مبلغ پیش‌بینی شده برای هزینه‌های عمومی در حدود ۹,۶۵۱/۸۵۰ هزار میلیارد ریال است که نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ به ترتیب ۳۸/۱ و ۵/۰۴ درصد رشد دارد. با توجه به نرخ تورم پیش‌بینی شده برای سال ۱۴۰۱، اگرچه با بررسی سقف دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ به نظر می‌رسد دولت تمایل به کاهش محسوس هزینه‌های جاری دارد اما با توجه به سقف اول قانون بودجه ۱۴۰۰ هزینه‌های جاری افزایش یافته است. حدود

۳۰ درصد هزینه‌های عمومی مربوط به بخش جبران خدمات کارکنان است که در لایحه بودجه ۱۴۰۱ برابر ۲،۷۹۴/۴۶۶ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. در سرفصل هزینه‌های عمومی دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ برای پرداخت بدهی دولت به سازمان تأمین اجتماعی و صندوق بازنشستگی کشوری مبلغی پیش‌بینی نشده است در حالی که در سقف دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰ تا سقف ۱،۵۰۰ هزار میلیارد ریال جهت تقویت تأمین اجتماعی افراد تحت پوشش صندوق بازنشستگی کشوری و بازپرداخت بدهی دولت به تأمین اجتماعی، در حدود ۸۹۰ هزار میلیارد ریال، در نظر گرفته شده بود.

مبلغ پیش‌بینی شده برای تملک دارایی‌های سرمایه‌ای که به عنوان بودجه عمرانی تلقی می‌گردد برابر ۲،۵۱۸/۱۵۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده است که نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰، ۷۲/۱۶ و ۴۲/۸۶ درصد افزایش دارد. با بررسی بخش مصارف بودجه عمومی دولت در سقف دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ به نظر می‌رسد با توجه به افت تملک دارایی‌های مالی و رشد ۵ درصدی هزینه‌های عمومی نسبت به سقف دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰، در حدود ۸۰ درصد از افزایش مصارف عمومی دولت در سال آتی صرف هزینه‌های عمرانی می‌شود. اما با بررسی این بخش در سقف اول قانون بودجه ۱۴۰۰، مشخص می‌شود که افزایش هزینه‌های عمومی دولت بیش از ۶۰ درصد از افزایش در مصارف عمومی دولت را شامل می‌شود و بخش تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تنها نزدیک به ۲۴ درصد این افزایش را شامل شده است.

در مجموع مصارف بودجه عمومی (شامل مصارف عمومی به همراه هزینه‌های اختصاصی) در لایحه بودجه ۱۴۰۱ برابر ۱۵،۰۵۲/۳۹۶ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده است که رشد ۴۵/۶۱ و ۹/۵۷ درصدی به ترتیب نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ و ۶۱/۸۸ درصدی نسبت به لایحه بودجه ۱۴۰۰ را نشان می‌دهد.

سرفصل مربوط به مصارف شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و بانک‌ها رشد در حدود ۴۲ درصدی را نسبت به لایحه و قانون بودجه ۱۴۰۰ (سقف اول و دوم) نشان می‌دهد و برابر ۲۲،۳۱۴/۰۷۹ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده است.

(میلیون ریال)

جدول ۲: سرفصل‌های منابع لایحه بودجه ۱۴۰۱ و لایحه و قانون (سقف اول و دوم) بودجه ۱۴۰۰

عنوان	لایحه ۱۴۰۰	سقف اول قانون بودجه ۱۴۰۰	سقف دوم قانون بودجه ۱۴۰۰	عنوان	لایحه ۱۴۰۱	نرخ رشد لایحه بودجه ۱۴۰۱ نسبت به لایحه بودجه ۱۴۰۰	نرخ رشد لایحه بودجه ۱۴۰۱ نسبت به سقف اول قانون بودجه ۱۴۰۰	نرخ رشد لایحه بودجه ۱۴۰۱ نسبت به سقف دوم قانون بودجه ۱۴۰۰
درآمدها	۳,۱۷۵,۹۵۷,۹۴۱	۴,۴۸۱,۷۳۹,۷۷۱	۴,۵۴۸,۹۸۹,۷۲۱	درآمدها	۶,۶۴۴,۰۸۹,۹۹۷	۱۰۹/۲	۴۸/۲۵	۴۶/۰۶
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۲,۲۵۲,۷۲۰,۰۰۱	۲,۲۵۲,۷۲۰,۰۰۰	۳,۹۵۵,۴۷۰,۰۵۰	واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۴,۰۸۴,۴۵۰,۰۰۴	۸۱/۳۱	۸۱/۳۱	۳/۲۶
واگذاری دارایی‌های مالی	۲,۹۸۴,۷۴۹,۵۸۶	۲,۶۴۴,۷۴۹,۵۸۵	۴,۲۷۴,۷۴۹,۵۸۵	واگذاری دارایی‌های مالی	۲,۹۹۱,۴۵۹,۹۹۹	۰/۲۲	۱۳/۱۱	-۳۰/۰۲
جمع منابع عمومی دولت	۸,۴۱۳,۴۲۷,۵۲۸	۹,۳۷۹,۲۰۹,۳۵۶	۱۲,۷۷۹,۲۰۹,۳۵۶	جمع منابع عمومی دولت	۱۳,۷۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۶۳/۰۷	۴۶/۲۸	۷/۳۶
درآمدهای اختصاصی دولت	۸۸۴,۷۸۹,۶۴۹	۹۵۸,۴۸۹,۹۱۲	۹۵۸,۴۸۹,۹۱۲	درآمدهای اختصاصی دولت	۱,۳۳۲,۳۹۶,۱۱۳	۵۰/۵۹	۳۹/۰۱	۳۹/۰۱
منابع بودجه عمومی دولت	۹,۲۹۸,۲۱۷,۱۷۷	۱۰,۳۳۷,۶۹۹,۲۶۸	۱۳,۷۳۷,۶۹۹,۲۶۸	منابع بودجه عمومی دولت	۱۵,۰۵۲,۳۹۶,۱۱۳	۶۱/۸۸	۴۵/۶۱	۹/۵۷
منابع شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و بانک‌ها	۱۵,۶۱۹,۵۷۰,۴۶۲	۱۵,۷۱۳,۲۱۷,۸۴۳	۱۵,۷۱۳,۲۱۷,۸۴۳	منابع شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و بانک‌ها	۲۲,۳۱۴,۰۷۹,۳۱۸	۴۲/۸۶	۴۲/۰۱	۴۲/۰۱
جمع	۲۴,۹۱۷,۷۸۷,۶۳۹	۲۶,۰۵۰,۹۱۷,۱۱۱	۲۹,۴۵۰,۹۱۷,۱۱۱	جمع	۳۷,۳۶۶,۴۷۵,۴۳۱	۴۹/۹۶	۴۳/۴۴	۲۶/۸۸
کسر می‌شود ارقامی که دو بار منظور شده‌است	۵۶۰,۷۰۸,۶۵۳	۶۲۷,۵۱۸,۶۵۴	۶۲۷,۵۱۸,۶۵۴	کسر می‌شود ارقامی که دو بار منظور شده‌است	۱,۰۵۵,۷۷۰,۸۰۳	۸۸/۲۹	۶۸/۲۵	۶۸/۲۵
منابع بودجه کل کشور	۲۴,۳۵۷,۰۷۸,۹۸۶	۲۵,۴۲۳,۳۹۸,۴۵۷	۲۸,۸۲۳,۳۹۸,۴۵۷	منابع بودجه کل کشور	۳۶,۳۱۰,۷۰۴,۶۲۸	۴۹/۰۸	۴۲/۸۲	۲۵/۹۸

جدول ۳: سرفصل‌های مصارف لایحه بودجه ۱۴۰۱ و لایحه و قانون (سقف اول و دوم) بودجه ۱۴۰۰ (میلیون ریال)

عنوان	لایحه ۱۴۰۰	قانون سقف اول ۱۴۰۰	قانون سقف دوم ۱۴۰۰	عنوان	لایحه ۱۴۰۱	نرخ رشد لایحه بودجه ۱۴۰۱ نسبت به سقف اول قانون بودجه ۱۴۰۰	نرخ رشد لایحه بودجه ۱۴۰۱ نسبت به سقف دوم قانون بودجه ۱۴۰۰
هزینه‌ها	۶,۳۷۰,۱۱۶,۵۸۹	۶,۹۸۹,۱۶۳,۸۴۶	۹,۱۸۹,۱۶۳,۸۴۶	هزینه‌ها	۹,۶۵۱,۸۵۰,۰۰۰	۵۱/۵۲	۵/۰۴
تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	۱,۰۴۰,۳۱۰,۹۳۹	۱,۴۶۲,۶۴۵,۵۱۰	۱,۷۶۲,۶۴۵,۵۱۰	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	۲,۵۱۸,۱۵۰,۰۰۰	۱۴۲/۰۶	۴۲/۸۶
تملك دارایی‌های مالی	۱,۰۰۳,۰۰۰,۰۰۰	۹۲۷,۴۰۰,۰۰۰	۱,۸۲۷,۴۰۰,۰۰۰	تملك دارایی‌های مالی	۱,۵۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۵۴/۵۴	-۱۵/۱۸
جمع مصارف عمومی دولت	۸,۴۱۳,۴۲۷,۵۲۸	۹,۳۷۹,۲۰۹,۳۵۶	۱۲,۷۷۹,۲۰۹,۳۵۶	جمع مصارف عمومی دولت	۱۳,۷۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۶۳/۰۷	۷/۳۶
از محل درآمدهای اختصاصی دولت-هزینه‌ای	۸۲۸,۲۱۱,۵۳۹	۸۹۵,۰۹۲,۶۹۸	۸۹۵,۰۹۲,۶۹۸	از محل درآمدهای اختصاصی دولت-هزینه‌ای	۱,۱۴۳,۱۴۵,۰۷۳	۳۸/۰۳	۲۷/۷۱
از محل درآمدهای اختصاصی دولت-سرمایه‌ای	۵۶,۵۷۸,۱۱۰	۶۳,۳۹۷,۲۱۴	۶۳,۳۹۷,۲۱۴	از محل درآمدهای اختصاصی دولت-سرمایه‌ای	۱۸۹,۲۵۱,۰۴۰	۲۳۴/۵۰	۱۹۸/۵۲
مصارف بودجه عمومی دولت	۹,۲۹۸,۲۱۷,۱۷۷	۱۰,۳۳۷,۶۹۹,۲۶۸	۱۳,۷۳۷,۶۹۹,۲۶۸	مصارف بودجه عمومی دولت	۱۵,۰۵۲,۳۹۶,۱۱۳	۶۱/۸۸	۹/۵۷
مصارف شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و بانک‌ها	۱۵,۶۱۹,۵۷۰,۴۶۲	۱۵,۷۱۳,۲۱۷,۸۴۳	۱۵,۷۱۳,۲۱۷,۸۴۳	مصارف شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و بانک‌ها	۲۲,۳۱۴,۰۷۹,۳۱۸	۴۲/۸۶	۴۲/۰۱
جمع	۲۴,۹۱۷,۷۸۷,۶۳۹	۲۶,۰۵۰,۹۱۷,۱۱۱	۲۹,۴۵۰,۹۱۷,۱۱۱	جمع	۳۷,۳۶۶,۴۷۵,۴۳۱	۴۹/۹۶	۲۶/۸۸
کسر می‌شود ارقامی که دو بار منظور شده‌است	۵۶۰,۷۰۸,۶۵۳	۶۲۷,۵۱۸,۶۵۴	۶۲۷,۵۱۸,۶۵۴	کسر می‌شود ارقامی که دو بار منظور شده‌است	۱,۰۵۵,۷۷۰,۸۰۳	۸۸/۲۹	۶۸/۲۵
مصارف بودجه کل کشور	۲۴,۳۵۷,۰۷۸,۹۸۶	۲۵,۴۲۳,۳۹۸,۴۵۷	۲۸,۸۲۳,۳۹۸,۴۵۷	مصارف بودجه کل کشور	۳۶,۳۱۰,۷۰۴,۶۲۸	۴۹/۰۸	۲۵/۹۸

۳- بررسی عملکرد دولت در قانون بودجه ۱۴۰۰

در این بخش با توجه به آخرین آمار گزارش شده به بررسی عملکرد تحقق بودجه در بخش منابع و مصارف بودجه عمومی دولت تا تاریخ ۱۵ مرداد ۱۴۰۰ براساس سقف اول و دوم بودجه مصوب چهارونیم ماهه ۱۴۰۰ پرداخته می‌شود. جدول (۴) گزارش عملکرد منابع و مصارف چهارونیم ماهه و مصوب سقف اول و دوم چهارونیم ماهه سال ۱۴۰۰ را نشان می‌دهد. براساس آمار منتشره کل منابع محقق شده تا نیمه ماه پنجم ۱۴۰۰ برابر با ۴۶ درصد مصوب سقف دوم چهارونیم ماهه نخست سال ۱۴۰۰ است. بنابراین بیش از ۵۰ درصد منابعی که باید در چهارونیم ماهه اول سال تحقق می‌یافت، وصول نشده است. همچنین در صورتی که سقف اول را ملاک ارزیابی قرار دهیم، ۶۳ درصد از منابع مصوب چهارونیم ماهه تحقق یافته است. هرچند زیرگروه این بخش شامل «درآمدهای مالیاتی و گمرکی» تا حد خوبی به میزان ۷۶ درصد مصوب سقف اول و دوم چهارونیم ماهه اول سال تحقق پیدا کرده است، اما این منبع درآمدی نیز نتوانسته است به صورت ۱۰۰ درصد در چهارونیم ماهه اول سال محقق شود. زیرگروه دیگر این بخش نیز با عنوان «سایر درآمدها» توانسته است به میزان ۷۳ درصد از مصوب چهارونیم ماهه سقف اول و به میزان ۶۹ درصد از مصوب چهارونیم ماهه سقف دوم تحقق پیدا کند.

همانند عملکرد کمتر از مبلغ مصوب سرفصل «درآمدها»، عملکرد سرفصل «واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای» حاکی از تحقق مبلغی بسیار کمتر از رقم مصوب این سرفصل در چهارونیم ماه نخست سال ۱۴۰۰ است. مبلغ مصوب سقف دوم چهارونیم ماه نخست سال برای واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای ۱،۵۰۶ هزار میلیارد ریال است که در حدود ۱۲۰ هزار میلیارد ریال آن محقق شده که بیانگر عملکرد ۸ درصدی و انحراف ۹۲ درصدی از مبلغ مصوب است. بنابراین دولت در این بخش نیز با کسری منابع در حدود ۱،۳۸۶ هزار میلیارد ریال مواجه است. همچنین اگر ملاک ارزیابی سقف اول مصوب چهارونیم ماهه سال ۱۴۰۰ باشد، می‌توان بیان نمود که عملکرد دولت در این ملاک ارزیابی نیز حاکی از تحقق بسیار کمتری (۱۴ درصد) نسبت به مبلغ مصوب است. مهمترین جزء این سرفصل منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی است که تنها ۹ درصد از مصوب سقف دوم چهارونیم ماهه منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی در ۱۳۹ روز ابتدای سال محقق شده است. همچنین اگر ملاک ارزیابی مبلغ مصوب سقف اول چهارونیم ماهه نخست سال ۱۴۰۰ باشد، تنها به میزان ۱۵ درصد از منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی مصوب سقف اول چهارونیم ماهه محقق شده است. این ارقام نشان‌دهنده بیش‌برآورد تحقق این منبع در قانون بودجه سقف اول و دوم سال ۱۴۰۰ است.

عملکرد سرفصل «واگذاری دارایی‌های مالی» نیز مانند سرفصل «واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای» و سرفصل «درآمدها» از میزان تحقق کمتری به مقدار ۵۳ درصد نسبت به مبلغ مصوب سقف دوم و ۸۵ درصد نسبت به مبلغ مصوب سقف اول چهارونیم ماهه ۱۴۰۰ برخوردار بوده است. اما زیربخش سرفصل مذکور با عنوان «فروش و واگذاری انواع اوراق مالی اسلامی» دارای عملکرد خوبی و حتی ۴۲ درصد بیش‌تر از مبلغ مصوب سقف اول و دوم چهارونیم ماهه سال جاری بوده است. براساس قانون بودجه سقف اول و دوم چهارونیم ماهه سال ۱۴۰۰، منابع در نظر گرفته شده برای انتشار اسناد خزانه اسلامی (اوراق غیرنقدی که عمدتاً برای پرداخت طلب پیمان-کاران پرداخت می‌شود) ۱۹۰ هزار میلیارد ریال بوده است، در حالی که در چهارونیم ماهه سال ۱۴۰۰ به میزان

۶۴۸ هزار میلیارد ریال از این اوراق منتشر و واگذار شده‌است. به عبارت دیگر دولت در چهارونیم ماهه اول سال ۲۴۱ درصد بیشتر از بودجه چهارونیم ماهه سال ۱۴۰۰ اسناد خزانه اسلامی منتشر کرده‌است. برخلاف انتشار اسناد خزانه اسلامی بیشتر از رقم بودجه مصوب چهارونیم ماهه ۱۴۰۰، دولت نتوانسته‌است به اندازه لازم اوراق مالی اسلامی (اوراق نقدی) در بازار سرمایه و بازار پول به فروش برساند. براساس جدول (۴) تنها ۲۷ درصد از اوراق مالی اسلامی که باید تا نیمه مردادماه فروش می‌رفت، منتشر و فروخته شده‌است. منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی در چهارونیم ماهه سال ۱۴۰۰ تقریباً تحقق پیدا نکرده‌است. در واقع تنها ۲ هزار میلیارد ریال از ۹۷۴ هزار میلیارد ریال سقف دوم مصوب و از ۳۶۵ هزار میلیارد ریال سقف اول مصوب منابعی که از محل واگذاری شرکت‌های دولتی در قانون بودجه ۱۴۰۰ در نظر گرفته شده، محقق شده‌است. به طوری که منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی نسبت به سقف اول مصوب چهارونیم ماهه ۱۴۰۰ به میزان یک درصد و نسبت به سقف دوم مصوب چهارونیم ماهه به میزان صفر درصد محقق شده‌است.

جدول ۴. عملکرد چهار و نیم ماهه نخست بودجه عمومی دولت در سال ۱۴۰۰ (هزار میلیارد ریال)

اجزا	سقف اول قانون بودجه چهار و نیم ماهه ۱۴۰۰	سقف دوم قانون بودجه چهار و نیم ماهه ۱۴۰۰	* عملکرد چهار و نیم ماهه ۱۴۰۰	میزان تحقق نسبت به سقف دوم (درصد)	میزان تحقق نسبت به سقف اول (درصد)
الف) منابع عمومی دولت	۳۵۷۲	۴۸۶۶	۲۲۵۴	۴۶	۶۳
۱. درآمدها	۱۷۰۷	۱۷۳۲	۱۲۷۸	۷۴	۷۵
- درآمدهای مالیاتی و گمرکی	۱۲۳۸	۱۲۳۸	۹۳۵	۷۶	۷۶
- سایر درآمدها	۴۶۸	۴۹۴	۳۴۳	۶۹	۷۳
۲. واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۸۵۸	۱۵۰۶	۱۲۰	۸	۱۴
۱-۲. منابع حاصل از نفت و فرآورده های نفتی	۷۵۹	۱۳۳۰	۱۱۵	۹	۱۵
۳. واگذاری دارایی‌های مالی	۱۰۰۷	۱۶۲۸	۸۵۶	۵۳	۸۵
۱-۳. فروش و واگذاری انواع اوراق مالی اسلامی	۵۰۴	۵۰۴	۷۱۶	۱۴۲	۱۴۲
۱-۳-۱. انتشار اسناد خزانه اسلامی	۱۹۰	۱۹۰	۶۴۸	۳۴۱	۳۴۱
۲-۳-۱. فروش اوراق مالی اسلامی	۲۴۹	۲۴۹	۶۸	۲۷	۲۷
۲-۳. منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی	۳۶۵	۹۷۴	۲	۰	۱
۳-۳. استفاده از صندوق توسعه ملی	۱۳۸	۱۳۸	۱۲۶	۹۱	۹۱
ب) مصارف	۳۵۷۲	۴۸۶۶	۲۸۰۲	۵۸	۷۸
پرداخت اعتبارات هزینه‌ای	۲۶۶۲	۳۴۹۹	۲۱۱۰	۶۰	۷۹
پرداخت اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	۵۵۷	۶۷۱	۶۲۰	۹۲	۱۱۱
پرداخت اعتبارات تملک دارایی‌های مالی	۳۵۳	۶۹۶	۷۲	۱۰	۲۰

* منبع: مرکز پژوهش‌های مجلس

براساس مصوب سقف اول و دوم چهارونیم ماهه نخست سال ۱۴۰۰، دولت ۹۱ درصد از منابع صندوق توسعه ملی در این مدت سال را استفاده کرده است. به عبارت دیگر بعد از انتشار اسناد خزانه، بیشترین منبع محقق شده برای دولت (از لحاظ درصد تحقق)، منابع در نظر گرفته شده از صندوق توسعه ملی بوده است.

براساس ماده (۲۴) قانون محاسبات عمومی، میزان تنخواه گردان دولت ۳ درصد بودجه عمومی دولت است، اما تنخواه گردان براساس مصوبه شماره ۳۳۶۰۴/ت. ۵۵۸۷۴۰ مورخ ۱۴۰۰/۰۳/۲۹ هیئت وزیران از مبلغ ۴۱۲ هزار میلیارد ریال به مبلغ ۵۴۹ هزار میلیارد ریال (۴ درصد منابع بودجه) افزایش یافت که دولت تمام این میزان را در ۵ ماهه اول سال استفاده کرده است. این استفاده موجب افزایش شدید پایه پولی در ماههای ابتدایی سال شد که سبب توسعه خلق نقدینگی و تورم شده و خواهد شد.

با بررسی سمت مصارف بودجه در جدول (۴) مشاهده می شود که ۵۸ درصد مصارف مصوب سقف دوم بودجه در چهارونیم ماهه اول سال ۱۴۰۰ محقق شده است. نکته مهم، یکسان نبودن عملکرد چهارونیم ماهه منابع و مصارف (بیشتر بودن مصارف نسبت به منابع) است که در واقع نشان دهنده استفاده دولت از تنخواه اول سال است. همچنین در صورتی که سقف اول ملاک ارزیابی قرار گیرد، ۷۸ درصد از مصارف چهارونیم ماهه نخست سال ۱۴۰۰ محقق شده است. براساس آمار منتشره، تحقق پرداخت اعتبارات هزینه ای در این مدت به میزان ۶۰ درصد از مصوب سقف دوم و به میزان ۷۹ درصد از مصوب سقف اول چهارونیم ماهه، است. در چهارونیم ماهه اول سال ۱۴۰۰ به میزان ۹۲ درصد از پرداخت اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای مصوب سقف دوم محقق شده است. اما در صورتی که سقف اول ملاک ارزیابی قرار بگیرد، تحقق پرداخت اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای به میزان ۱۱ درصد بیشتر (۱۱۱ درصد) از مبلغ مصوب است. بنابراین پرداخت اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای بیشترین میزان تحقق را در سمت مصارف دارد. تنها ۱۰ درصد از اعتبارات تملک دارایی های مالی از مصوب سقف دوم و تنها ۲۰ درصد از مصوب سقف اول چهارونیم ماهه سال ۱۴۰۰ در چهارونیم ماهه ابتدای سال محقق شده است. یکی از دلایل پایین بودن این قسمت، فروش کمتر اوراق مالی در چهارونیم ماهه اول سال های قبل و در نتیجه سررسید بخش عمده اوراق در نیمه دوم سال است.

۴- واگذاری دارایی های مالی

زیربخش های منتخب سرفصل «واگذاری دارایی های مالی» برای لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ و همچنین قانون (سقف دوم) و لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ در جدول (۵) نشان داده شده است و در میان بخش های این سرفصل، بخش هایی که در سقف اول بودجه شامل نشده اند مشخص شده است. با بررسی آمارهای پیش بینی شده در سرفصل «واگذاری دارایی های مالی» لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ مشاهده می شود که در لایحه بودجه ۱۴۰۱ منابع حاصل از سرفصل «واگذاری دارایی های مالی» نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ به ترتیب ۱۳ درصد افزایش و ۳۰ درصد کاهش یافته و برابر ۲،۹۹۱/۴۶ هزار میلیارد ریال پیش بینی شده است. از مهم ترین دلایل افت این سرفصل در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ نسبت به سقف دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰ می توان به موارد زیر اشاره داشت:

- پیش‌بینی منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی نسبت به سقف دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰، ۷۲/۲۵ درصد کاهش دارد و با ۱،۸۴۹ هزار میلیارد ریال کاهش، برابر ۷۱۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است. این رقم نسبت به سقف اول قانون بودجه ۱۴۰۰، ۲۵/۹۶ درصد کاهش یافته‌است.
- منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ با ۴۴۵ هزار میلیارد ریال کاهش نسبت به سقف دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰ برابر ۸۸۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است که نسبت به قانون (سقف اول و دوم) و لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ به ترتیب ۳۳/۵۸ و ۲۹/۶ درصد کاهش را نشان می‌دهد.
- پیش‌بینی منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۰، ۴۴۵ هزار میلیارد ریال کاهش یافته‌است و برابر ۸۸۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است. در ادامه به بررسی زیربخش‌های این بند پرداخته می‌شود. این بخش در سقف اول و سقف دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰ مشابه است.
- انتشار اسناد خزانه اسلامی، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ برابر ۳۶۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۰، ۲۸ درصد کاهش و نسبت به لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، ۸۰ درصد افزایش را نشان می‌دهد.
- انتشار اوراق مالی اسلامی، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ برابر ۵۰۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است که نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۰، ۲۳/۶۶ درصد کاهش و نسبت به لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، ۱۱۷/۳۹ درصد افزایش را نشان می‌دهد.
- برای «انتشار اوراق مالی اسلامی برای خرید نردبان هیدرولیکی و ماشین آتش‌نشانی»، «انتشار، فروش و واگذاری اسناد خزانه اسلامی جهت بهسازی روستاها» و «انتشار اوراق مالی اسلامی جهت تقویت بنیه دفاعی و انجام طرح‌های تحقیقات راهبردی دفاعی» که در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ در مجموع ۵۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌بود، در لایحه بودجه ۱۴۰۱، از محل انتشار اوراق مالی و اسلامی، رقمی پیش‌بینی نشده‌است.
- در بند «اول» بخش «واگذاری دارایی‌های مالی»، زیربخش انتشار اوراق اسلامی جهت بازپرداخت اصل و سود اوراق سررسید شده در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ برابر ۱۰۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌بود که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ برابر تنها یک میلیون ریال پیش‌بینی شده‌است. با این وجود با بررسی متن لایحه بودجه سال ۱۴۰۱، ملاحظه می‌شود که در بند «ه» تبصره «۵» لایحه بودجه سال ۱۴۰۱، دولت مجاز است برای بازپرداخت اصل و سود اوراق سررسید شده در سال ۱۴۰۱ تا معادل ۱۰۰ هزار میلیارد ریال اوراق مالی اسلامی ریالی براساس مقررات موضوعه منتشر کند. اصل و سود و هزینه‌های مترتب بر انتشار این اوراق در بودجه‌های سنواتی کل کشور پیش‌بینی می‌شود.

بند چهارم بخش واگذاری‌های دارایی‌های مالی، منابع حاصل از دریافت اصل وام‌ها را نشان می‌دهد. در لایحه بودجه ۱۴۰۱ منابع حاصل از دریافت اصل وام‌ها ۲۷/۵۴ درصد افزایش دارد و برابر ۱۵/۶۱۴ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است.

در بند پنجم بخش واگذاری دارایی‌های مالی، منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی برابر ۷۱۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است. این رقم در مقایسه با سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ به ترتیب ۲۵/۹۶ و ۷۲/۲۵ درصد و در مقایسه با لایحه بودجه ۱۴۰۰، ۲۵/۲۶ درصد کاهش یافته‌است. با بررسی زیربخش‌های بند مذکور موارد زیر قابل توجه است:

- منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ برابر ۳۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است که نسبت به لایحه و قانون بودجه ۱۴۰۰ (سقف اول و دوم) در حدود ۳۶ درصد کاهش یافته‌است.
- منابع حاصل از واگذاری سهام، سهم‌الشرکه، اموال، دارایی‌ها و حقوق مالی و نیروگاه‌های متعلق به دولت و مؤسسات و شرکت‌های دولتی وابسته و تابعه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ برابر ۶۷۸ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است که این رقم در مقایسه با قانون بودجه (سقف اول و دوم) و لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ در حدود ۲۴/۵ درصد کاهش را نشان می‌دهد.
- منابع حاصل از فروش سهام و سهم‌الشرکه شرکت‌های دولتی وابسته به جهاد کشاورزی نسبت به قانون و لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ تغییری را نشان نمی‌دهد و برابر ۲ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است.
- در سقف دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰، مبلغ ۱،۳۰۰ هزار میلیارد ریال خارج از سقف اول قانون بودجه سال ۱۴۰۰ از محل ارائه حق‌الامتیاز، واگذاری سهام و حقوق مالکانه، واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و طرح‌های سرمایه‌گذاری متعلق به دولت و شرکت‌های دولتی و همچنین واگذاری اموال و دارایی‌های غیرمنقول مازاد پیش‌بینی شده‌بود که برای این بند در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ مبلغی در نظر گرفته نشده‌است. علاوه بر آن ۳۰۰ هزار میلیارد ریال از محل منابع حاصل از فروش بنگاه‌ها، سهام، سهم‌الشرکه، اموال دارایی‌های حقوق مالی متعلق به دولت و مؤسسات و شرکت‌های دولتی برای اجرا و تکمیل طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سقف دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰، خارج از سقف اول قانون بودجه این سال بود و در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ نیز رقمی برای آن پیش‌بینی نشده‌است.

در بند هفتم بخش واگذاری دارایی‌های مالی، منابع حاصل از استفاده از صندوق توسعه ملی حدود سه برابر افزایش یافته‌است و با ۱۰،۱۲/۵۶ هزار میلیارد ریال افزایش، برابر ۱،۳۷۴/۵۶ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است. سهم این جزء از کل واگذاری دارایی‌های مالی که در سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰، ۱۳/۶ و ۸/۵ درصد بود، در لایحه بودجه سال آتی به حدود ۴۶ درصد افزایش یافته‌است.

بند هشتم بخش واگذاری دارایی‌های مالی حاکی از واگذاری باقی‌مانده سهام دولت در بانک‌ها و بیمه به ارزش هزار میلیارد ریال است که نسبت به قانون و لایحه بودجه ۱۴۰۰ تغییری نداشته‌است.

جدول ۵: زیربخش‌های منتخب سرفصل « واگذاری دارایی‌های مالی » در لایحه بودجه ۱۴۰۱ و لایحه و قانون بودجه ۱۴۰۰ (میلیون ریال)

درصد تغییرات لایحه بودجه ۱۴۰۱ نسبت به لایحه بودجه ۱۴۰۰	درصد تغییرات لایحه بودجه ۱۴۰۱ نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰	سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۰		عنوان
		لایحه	مصوب	لایحه	مصوب	
۰/۲۲	-۳۰/۰۲	۲,۹۹۱,۴۵۹,۹۹۹	۴,۲۷۴,۷۴۹,۵۸۵	۲,۹۸۴,۷۴۹,۵۸۶	۴,۲۷۴,۷۴۹,۵۸۵	قسمت سوم: منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های مالی
۰/۲۲	-۳۰/۰۲	۲,۹۹۱,۴۵۹,۹۹۹	۴,۲۷۴,۷۴۹,۵۸۵	۲,۹۸۴,۷۴۹,۵۸۶	۴,۲۷۴,۷۴۹,۵۸۵	بخش اول: واگذاری دارایی‌های مالی
-۲۹/۶۰	-۳۳/۵۸	۸۸۰,۰۰۰,۰۰۱	۱,۳۲۵,۰۰۰,۰۰۱	۱,۲۵۰,۰۰۰,۰۰۱	۱,۳۲۵,۰۰۰,۰۰۱	بند اول: منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی
۸۰	-۲۸	۳۶۰,۰۰۰,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰	منابع حاصل از فروش اسناد خزانه اسلامی
۱۱۷/۳۹	-۲۳/۶۶	۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۶۵۵,۰۰۰,۰۰۰	۲۳۰,۰۰۰,۰۰۰	۶۵۵,۰۰۰,۰۰۰	انتشار اوراق مالی اسلامی
-۱۰۰	-۱۰۰	۰	۱	۱	۱	انتشار اوراق تسویه خزانه (دریافت مطالبات قطعی دولت از اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی (جمع‌ی و خرجی)
-۹۹/۹۹	-۹۹/۹۹	۱	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	انتشار اوراق اسلامی جهت بازپرداخت اصل و سود اوراق سررسید شده
۰/۰	۰/۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	انتشار اوراق مالی اسلامی جهت تکمیل فضاهای آموزشی آموزش و پرورش
-۱۰۰	-	۰	۰	۷۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۰	منابع حاصل از پیش‌فروش نفت/ انتشار اوراق مالی اسلامی
۰	-۱۰۰	۰	۱۰,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱۰,۰۰۰,۰۰۰	انتشار اوراق مالی اسلامی برای خرید نردبان هیدرولیکی و ماشین آتش‌نشانی
۰	-۱۰۰	۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	انتشار، فروش و واگذاری اسناد خزانه اسلامی جهت بهسازی روستاها
۰	-۱۰۰	۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	انتشار اوراق مالی اسلامی برای تقویت بنیه دفاعی و انجام طرح‌های تحقیقات راهبردی دفاعی
۰/۰	۰/۰	۵۰۰,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰	بند دوم: منابع حاصل از استفاده از تسهیلات خارجی
-	-	۰	۰	۰	۰	بند سوم: منابع حاصل از استفاده از موجودی حساب ذخیره ارزی
۲۷/۵۴	۲۷/۵۴	۱۵,۶۱۴,۷۲۵	۱۲,۲۴۲,۷۸۲	۱۲,۲۴۲,۷۸۲	۱۲,۲۴۲,۷۸۲	بند چهارم: منابع حاصل از دریافت اصل وام‌ها

درصد تغییرات لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۰		درصد تغییرات لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ نسبت به لایحه بودجه ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۱		سال ۱۴۰۰	
-۲۵/۲۶	-۷۲/۲۵	۷۱۰,۰۰۰,۰۰۰	بند پنجم: منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی	۲,۵۵۹,۰۰۰,۰۰۰	۹۵۰,۰۰۰,۰۰۰	بند پنجم: منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی	
-۳۶/۱۷	-۳۶/۱۷	۳۰,۰۰۰,۰۰۰	منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی	۴۷,۰۰۰,۰۰۰	۴۷,۰۰۰,۰۰۰	منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی	
-۲۴/۶۶	-۲۴/۶۶	۶۷۸,۰۰۰,۰۰۰	منابع حاصل از واگذاری سهام، سهم‌الشراکه، اموال، دارایی‌ها و حقوق مالی و نیروگاه‌های متعلق به دولت و مؤسسات و شرکت‌های دولتی وابسته و تابعه	۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰	منابع حاصل از واگذاری سهام، سهم‌الشراکه، اموال، دارایی‌ها و حقوق مالی و نیروگاه‌های متعلق به دولت و مؤسسات و شرکت‌های دولتی وابسته و تابعه	
۰/۰	۰/۰	۲,۰۰۰,۰۰۰	منابع حاصل از فروش سهام و سهم‌الشرکه شرکت‌های دولتی وابسته به جهاد کشاورزی	۲,۰۰۰,۰۰۰	۲,۰۰۰,۰۰۰	منابع حاصل از فروش سهام و سهم‌الشرکه شرکت‌های دولتی وابسته به جهاد کشاورزی	
-۱۰۰	-۱۰۰	.	منابع حاصل از فروش سهام و دارایی‌های مالی موضوع بند(د) تبصره(۲)	۱۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰,۰۰۰	منابع حاصل از فروش سهام و دارایی‌های مالی موضوع بند(د) تبصره(۲)	
-	-۱۰۰	.	ارائه حق الامتیاز، واگذاری سهام و حقوق مالکانه موضوع بند(و)، تبصره(۲) - خارج از سقف اول بودجه	۱,۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰	.	ارائه حق الامتیاز، واگذاری سهام و حقوق مالکانه موضوع بند(و)، تبصره(۲) - خارج از سقف اول بودجه	
-	-۱۰۰	.	منابع حاصل از فروش بنگاه‌ها، سهام، سهم‌الشرکه، اموال دارایی‌های حقوق مالی متعلق به دولت و مؤسسات و شرکت‌های دولتی برای اجرا و تکمیل طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای(خارج از سقف بودجه)	۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰	.	منابع حاصل از فروش بنگاه‌ها، سهام، سهم‌الشرکه، اموال دارایی‌های حقوق مالی متعلق به دولت و مؤسسات و شرکت‌های دولتی برای اجرا و تکمیل طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای(خارج از سقف بودجه)	
-۳۲/۶۲	-۳۲/۶۲	۱۰,۷۸۵,۲۷۲	بند ششم: منابع حاصل از برگشتی پرداخت‌های سال‌های قبل	۱۶,۰۰۶,۸۰۲	۱۶,۰۰۶,۸۰۲	بند ششم: منابع حاصل از برگشتی پرداخت‌های سال‌های قبل	
۸۱/۹۳	۲۷۹/۴۴	۱,۳۷۳,۵۶۰,۰۰۰	بند هفتم: منابع حاصل از استفاده از صندوق توسعه ملی	۳۶۲,۰۰۰,۰۰۰	۷۵۵,۰۰۰,۰۰۰	بند هفتم: منابع حاصل از استفاده از صندوق توسعه ملی	
۰/۰	-	۱,۰۰۰,۰۰۰	بند هشتم: منابع حاصل از سایر واگذاری‌ها	.	۱,۰۰۰,۰۰۰	بند هشتم: منابع حاصل از سایر واگذاری‌ها	
۰/۰	-	۱,۰۰۰,۰۰۰	واگذاری باقی‌مانده سهام دولت در بانک‌ها و بیمه‌ها	.	۱,۰۰۰,۰۰۰	واگذاری باقی‌مانده سهام دولت در بانک‌ها و بیمه‌ها	
۰/۰	-	۱	بند نهم: انتشار اوراق صکوک اجاره به منظور تسویه مطالبات قطعی اشخاص حقیقی و حقوقی	.	۱	بند نهم: انتشار اوراق صکوک اجاره به منظور تسویه مطالبات قطعی اشخاص حقیقی و حقوقی	
-۱۰۰	-	.	تسویه بدهی‌های دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی (خصوصی و تعاونی) و نهادهای عمومی غیردولتی و... از طریق تهاتر بدهی اشخاص یادشده به بانک‌ها (جمعی - خرجی)	.	۱	تسویه بدهی‌های دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی (خصوصی و تعاونی) و نهادهای عمومی غیردولتی و... از طریق تهاتر بدهی اشخاص یادشده به بانک‌ها (جمعی - خرجی)	

۵- تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

جدول (۶) زیربخش‌های سرفصل «تملك دارایی‌های سرمایه‌ای» را نشان می‌دهد. با نگاهی بر این جدول مشاهده می‌شود که تملك دارایی‌های سرمایه‌ای دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۱ رشدی در حدود ۱۴۲/۰۵ درصد نسبت به لایحه بودجه ۱۴۰۰ و ۷۲/۱۶ و ۴۲/۸۶ درصد به ترتیب نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ داشته‌است. سهم این بخش از کل مصارف عمومی دولت نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰ به ترتیب ۲ و ۴ درصد افزایش یافته‌است و به ۱۸ درصد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ رسیده‌است.

بررسی زیربخش‌های این سرفصل نشان می‌دهد برای سرمایه‌گذاری دولت در بخش ساختمان و سایر مستحدمات نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۰ رشدی معادل ۵۴/۴۷ درصد و نسبت به لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ رشدی معادل ۱۵۱/۵ درصد پیش‌بینی شده‌است. سرمایه‌گذاری در بخش‌های ماشین‌آلات و تجهیزات و سایر دارایی‌های ثابت نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰ به ترتیب ۸/۶۹ و ۲۹/۹۳ درصد کاهش یافته‌است. در مجموع می‌توان بیان داشت که سرمایه‌گذاری در بخش مولد (ساختمان و سایر مستحدمات، ماشین‌آلات و تجهیزات و سایر دارایی‌های ثابت) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰ حدود ۴۰ درصد افزایش یافته‌است که با توجه به رشد منفی در بخش‌های ماشین‌آلات و تجهیزات و سایر دارایی‌های ثابت، رشد این بخش ناشی از افزایش سرمایه‌گذاری در بخش ساختمان و سایر مستحدمات است.

در کنار رشد در بخش سرمایه‌گذاری مولد، سرمایه‌گذاری دولت در بخش دارایی‌های غیرمولد (اعم از سرمایه‌گذاری در زمین، اقلام گران‌بها، موجودی انبار) به ترتیب با رشد ۵۲/۹ و ۵۹/۸۹ درصدی نسبت به قانون و لایحه بودجه ۱۴۰۰ همراه بوده‌است که حدود ۹۶ درصد این رشد مربوط به بخش تملك زمین است. به طور کلی در میان این دارایی‌ها، رشد ۹۶۴ درصدی سرمایه‌گذاری در اقلام گران‌بها، رشد ۵۱/۶۹ درصدی در تملك زمین و افزایش ۳۳/۷۵ درصدی در بخش استفاده از موجودی در مقایسه با قانون بودجه ۱۴۰۰ مشاهده می‌شود.

جدول ۶: زیربخش‌های سرفصل « تملک دارایی‌های سرمایه‌ای » در لایحه بودجه ۱۴۰۱ و قانون و لایحه بودجه ۱۴۰۰

(میلیون ریال)

اجزا	لایحه بودجه ۱۴۰۰	قانون بودجه ۱۴۰۰	لایحه بودجه ۱۴۰۱	درصد تغییرات لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۰	درصد تغییرات لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ نسبت به لایحه بودجه ۱۴۰۰
تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	۱۰۰۴۰۰۳۱۰۹۳۹	۱۰۷۶۲۰۶۴۵۰۵۱۰	۲۰۵۱۸۰۱۵۰۰۰۰۰	۴۲/۸۶	۱۴۲/۰۵
فصل اول- ساختمان و سایر مستحذات	۷۹۶۰۶۵۹۰۵۰۵	۱۰۲۹۷۰۱۵۶۰۱۰۱	۲۰۰۰۳۰۶۵۲۰۴۵۹	۵۴/۴۷	۱۵۱/۵
فصل دوم- ماشین‌آلات و تجهیزات	۱۴۶۰۸۹۴۰۸۹۹	۳۶۹۰۵۹۰۰۴۴۸	۳۳۷۰۴۸۷۰۹۰۲	-۸/۶۹	۱۲۹/۷۴
فصل سوم- سایر دارایی‌های ثابت	۲۰۶۵۹۰۵۱۶	۲۰۶۷۹۰۵۱۶	۱۰۸۷۷۰۶۱۷	-۲۹/۹۳	-۲۹/۴
فصل چهارم- استفاده از موجودی انبار	۳۸۰۷۷۳	۳۸۰۷۷۳	۵۱۰۸۵۷	۳۳/۷۵	۳۳/۷۴
فصل پنجم- اقلام گران‌بها	۸۰۵۳۳	۸۰۵۳۳	۹۰۰۸۰۰	۹۶۴/۱۰	۹۶۴/۱۰
فصل ششم- زمین	۵۰۴۳۷۰۷۸۹	۵۰۶۸۷۰۷۸۹	۸۰۶۲۷۰۹۱۹	۵۱/۶۹	۵۸/۶۶
فصل هفتم- سایر دارایی‌های تولید نشده	۸۸۰۶۱۱۰۹۲۴	۸۷۰۴۸۴۰۳۵۰	۱۶۶۰۳۶۱۰۴۴۶	۹۰/۱۶	۸۷/۷۴

۶- جایگاه بازار سرمایه در لایحه بودجه ۱۴۰۱

بازار سرمایه به‌عنوان یکی از بازارهای معتبر مالی کشور در دو بعد کلان و خرد از قوانین بودجه کشور تأثیر می‌پذیرد. از منظر کلان، سیاست‌گذاری درآمدی و هزینه‌ای دولت بر متغیرهای اقتصاد کلان اعم از تولید ناخالص داخلی، سرمایه‌گذاری، تورم و... تأثیر می‌گذارد و بازار سرمایه با توجه به ماهیت خود از نوسانات اقتصاد کلان تأثیر می‌پذیرد. از منظر خرد، حضور دولت در بازار سرمایه از طریق تأمین مالی توسط ابزارهای مالی موجود در بازار سرمایه، واگذاری شرکت‌های دولتی و... می‌تواند تأثیر ملموسی بر بازار سرمایه داشته باشد. پس از بررسی ساختار کلی قانون بودجه و تحلیل عملکرد آن‌ها در چهارونیم ماه نخست سال ۱۴۰۰ و همچنین بررسی سرفصل‌هایی از بودجه که ارتباط مستقیمی با بازار سرمایه دارد، در این بخش به بررسی تغییرات لایحه بودجه ۱۴۰۱ نسبت به قانون و لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ با تأکید بر اثرات آن بر بازار سرمایه پرداخته می‌شود.

۱-۶- واگذاری دارایی‌های مالی

با بررسی آمارهای پیش‌بینی‌شده در سرفصل «واگذاری دارایی‌های مالی» لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ مشاهده می‌شود که منابع حاصل از سرفصل «واگذاری دارایی‌های مالی» نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰، به ترتیب ۱۳ درصد افزایش و ۳۰ درصد کاهش یافته و برابر ۲۰۹۹۱/۴۶ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است. که از مهم‌ترین دلایل افت این سرفصل در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ نسبت به سقف دوم قانون بودجه سال

۱۴۰۰، کاهش ۷۲/۲۵ درصدی منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی به میزان ۱،۸۴۹ هزار میلیارد ریال است، این رقم نسبت به سقف اول قانون بودجه ۱۴۰۰، ۲۵/۹۶ درصد کاهش یافته است. دلیل دوم کاهش سرفصل «واگذاری دارایی‌های مالی»، کاهش منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰، به میزان ۳۳/۵۸ درصد (برابر ۴۴۵ هزار میلیارد ریال) است.

کاهش ۷۲/۲۵ درصدی منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی نسبت به سقف دوم و کاهش ۲۵/۹۶ درصدی نسبت به سقف اول قانون بودجه سال ۱۴۰۰ می‌تواند نشان‌دهنده کاهش روند خصوصی‌سازی باشد؛ هرچند اظهار نظر قطعی در مورد تأثیر آن بر بازار سرمایه نیازمند اطلاع دقیق‌تر از برنامه‌ی واگذاری شرکت‌های دولتی است. کاهش منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی می‌تواند باعث کاهش میزان عرضه در بازار سرمایه شود و تأثیر مثبت بر بازار داشته باشد. با توجه به اینکه در چهارونیم ماهه نخست سال جاری منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی تحقق پیدا نکرده است، رقم پیش‌بینی شده در این بخش از منابع دولت در لایحه بودجه سال آتی کاهش یافته است و تحقق این بند از منابع دولت در سال آتی بعید به نظر می‌رسد. علاوه بر آن در لایحه بودجه ۱۴۰۱ در بند «الف» تبصره «۲» به منظور ثبات بخشی به بازار سرمایه عنوان شده است که دولت مجاز است در صورت عدم آمادگی بازار سرمایه در جذب سهام موضوع این بند، معادل سهام فروش نرفته را به دستگاه‌های اجرایی ذینفع واگذار یا منتقل و یا اوراق مالی اسلامی منتشر نماید.

منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی با افت ۳۳/۵۸ درصدی نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ و افت ۲۹/۶۰ درصدی نسبت به لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ همراه بود. با توجه به عملکرد ۱۴۲ درصدی این زیربخش نسبت به قانون بودجه (سقف اول و دوم) سال ۱۴۰۰، کاهش واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی می‌تواند تأثیر مثبتی بر روند بازار سرمایه داشته باشد.

در سر فصل «واگذاری دارایی‌های مالی» برای «انتشار اوراق اسلامی برای بازپرداخت اصل و سود اوراق سررسید شده»، براساس اعداد جدول مربوط به سرفصل واگذاری دارایی‌های مالی مبلغی ارائه نشده، اما با بررسی تبصره‌های ماده واحده لایحه بودجه مشاهده می‌شود که در بند «ه» تبصره «۵» لایحه بودجه سال ۱۴۰۱، دولت مجاز است برای بازپرداخت اصل و سود اوراق سررسید شده در سال ۱۴۰۱ تا معادل ۱۰۰ هزار میلیارد ریال اوراق مالی اسلامی ریالی براساس مقررات موضوعه منتشر کند. اصل و سود و هزینه‌های مترتب بر انتشار این اوراق در بودجه‌های سنواتی کل کشور پیش‌بینی می‌شود. با احتساب این بخش، منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ برابر ۹۸۰ هزار میلیارد ریال است که نسبت به قانون (سقف اول و دوم) و لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ به ترتیب ۲۶ و ۲۱ درصد کاهش یافته است.

دولت در چهارونیم ماهه نخست سال جاری ۲۴۱ درصد بیشتر از بودجه مصوب برای این بازه در قانون بودجه (سقف اول و دوم) سال ۱۴۰۰ اسناد خزانه اسلامی منتشر کرد، اما در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ منابع حاصل از فروش اسناد خزانه با افت ۲۸ درصدی نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰ (سقف اول و دوم) برابر ۳۶۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. همچنین عرضه سایر اوراق مالی اسلامی با افت ۲۳/۶۶ درصدی نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰ (سقف اول و دوم) به میزان ۵۰۰ هزار میلیارد ریال در نظر گرفته شده است.

علی‌رغم افت منابع حاصل از سرفصل «واگذاری دارایی‌های مالی»، در لایحه بودجه ۱۴۰۱ منابع حاصل از دریافت اصل وام‌ها ۲۷/۵۴ درصد افزایش را نشان می‌دهد و منابع حاصل از استفاده از صندوق توسعه ملی هم نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰ (سقف اول و دوم)، در حدود ۲۷۹ درصد رشد داشته و ۱۰۱۱/۵۶۰ هزار میلیارد ریال افزایش یافته‌است. در بررسی تأثیر این رویداد در بازار سهام می‌توان بیان داشت که افزایش استقراض دولت از شبکه بانکی و افزایش قابل توجه برداشت از صندوق توسعه ملی می‌تواند موجب رشد نقدینگی در کشور و در نتیجه افزایش نرخ تورم شود. به اعتقاد محققین بازارهای مالی و تحلیل‌گران اقتصادی، رشد نقدینگی و تورم موجب کاهش ثبات در متغیرهای کلان اقتصادی شده و در نتیجه در شرایط عدم وجود ثبات در سطح اقتصاد کلان، بازارهای مالی نظیر بازار سهام عمکرد ضعیف‌تری در جذب نقدینگی و تخصیص بهینه آن به بخش‌های مولد اقتصادی خواهند داشت.

نزدیک به ۸۰ درصد سرفصل «تملك دارایی‌های مالی» در لایحه بودجه ۱۴۰۱ مربوط به بخش بازپرداخت اصل اوراق مالی است که برابر ۱،۲۸۲/۹۶۹ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده‌است و نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰ (سقف اول و دوم)، ۸۲/۸ درصد و نسبت به لایحه بودجه ۱۴۰۰ نزدیک به ۶۰ درصد افزایش یافته‌است. با بررسی این بخش مشاهده می‌شود که بازپرداخت اصل اوراق مشارکت و اسناد خزانه و سایر اوراق بهادار مربوط به سال‌های اخیر مهمترین جزء این سرفصل است و نزدیک به ۹ درصد مصارف عمومی کشور را شامل می‌شود که نسبت به سقف دوم قانون بودجه ۱۴۰۰، ۹۶ درصد افزایش را نشان می‌دهد و از ۶۰۱/۴ هزار میلیارد ریال در قانون بودجه ۱۴۰۰ به ۱،۱۸۲/۸۶۹ هزار میلیارد ریال در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ رسیده‌است. از سوی دیگر با توجه به کاهش ۳۳ درصدی منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰، به نظر می‌رسد دولت به دنبال کاهش استفاده از اوراق بدهی برای تأمین مالی خود در سال آتی است.

لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ انقباضی است یا انبساطی؟ با توجه به هدف‌گذاری دولت برای رشد اقتصادی ۸ درصدی و با فرض تحقق پیش‌بینی‌های صورت گرفته از نرخ تورم ۲۷/۵ درصدی برای سال پیشرو و با توجه به رشد ۲۵/۹۸ درصدی بودجه کل دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ نسبت به سقف دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰، لایحه بودجه پیشنهادی برای سال آتی انقباضی به نظر می‌رسد. اما رشد ۴۲/۸ درصدی بودجه کل دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ نسبت به سقف اول قانون بودجه سال جاری، بیانگر سیاست انبساطی دولت است.

۶-۲- تملك دارایی‌های سرمایه‌ای

در سرفصل تملك دارایی‌های سرمایه‌ای، تملك «ساختمان و سایر مستحقات» به ترتیب با رشد ۵۴/۴۷ و ۱۵۱/۵ درصدی نسبت به قانون و لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ مواجه بوده‌است که نشان‌دهنده استراتژی حمایت‌گرانه دولت از بخش ساختمان در بودجه ۱۴۰۱ است. کما این‌که افزایش سرمایه‌گذاری دولت می‌تواند سهم بخش خصوصی در بازار مسکن و مستحقات را کاهش دهد و فعالیت بنگاه‌ها در بخش مسکن و ساخت‌وساز را تحت تأثیر قرار دهد.

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ سرمایه‌گذاری دولت در بخش ماشین‌آلات و تجهیزات نسبت به قانون و لایحه بودجه ۱۴۰۰ به ترتیب با افت ۸/۶۹ و رشد ۱۲۹/۷۴ درصدی همراه بود. با توجه به افت سرمایه‌گذاری دولت در

ماشین‌آلات و تجهیزات نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰ و از آنجایی که دولت همیشه به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین متقاضیان ماشین‌آلات و محصولات صنعتی تولید شده در داخل به حساب می‌آید، کاهش تقاضای این مشتری بزرگ موجب عدم رونق در بازار محصولات مذکور و عدم رونق وضعیت کسب‌وکار بنگاه‌هایی خواهد بود که در کشور به‌عنوان تأمین‌کنندگان نیازهای بخش دولت فعالیت می‌کردند.

در سرفصل تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، تملک «سایر دارایی‌های ثابت» و «سایر دارایی‌های تولید نشده» به ترتیب با افت ۲۹/۹۳ و رشد ۹۰/۱۶ درصدی همراه است. با توجه به کلی بودن عنوان این دو بخش نمی‌توان اظهار نظر شفافی در خصوص نوع صنایع هدف داشت.

در مالیه عمومی، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به‌منزله بودجه عمرانی دولت تلقی می‌گردد. تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در لایحه بودجه ۱۴۰۱ نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ به ترتیب رشد ۷۲/۱۶ و ۴۲/۸۶ درصدی را نشان می‌دهد که با توجه به رقم پیش‌بینی شده برای تورم در سال آتی، نشان‌دهنده افزایش رقم واقعی بودجه عمرانی پیش‌بینی شده برای سال ۱۴۰۱ است. سهم این بخش از کل مصارف عمومی دولت نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰ به ترتیب ۲ و ۴ درصد افزایش یافته‌است و به ۱۸ درصد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ رسیده‌است. افزایش بودجه عمرانی می‌تواند از طریق افزایش تقاضای داخلی موجب رونق وضعیت مالی شرکت‌ها، پیمانکاران و عرضه‌کنندگان داخلی شود و از این طریق تأثیرات مثبت بر بازار سرمایه را به همراه داشته باشد. از سوی دیگر افزایش بودجه عمرانی باعث افزایش سرمایه‌گذاری در سطح کشور می‌شود که می‌تواند رشد اقتصادی را به همراه داشته باشد و از طریق وضعیت مناسب اقتصاد کلان به‌صورت غیرمستقیم بر عملکرد بازار سرمایه تأثیر مثبت بگذارد. تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به دو بخش سرمایه‌گذاری در دارایی‌های مولد و غیرمولد تقسیم می‌شود. به اعتقاد برخی محققین، سرمایه‌گذاری مولد دولت (سرمایه‌گذاری دولت در بخش‌های ساختمان و سایر مستحقات، ماشین‌آلات و تجهیزات و بخش سایر دارایی‌های ثابت) معرف بودجه عمرانی واقعی است. با بررسی سرمایه‌گذاری‌های مولد دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۱ رشد ۴۰ درصدی نسبت به سقف دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ مشاهده می‌شود که بازهم بیانگر رشد بودجه عمرانی دولت است. شایان ذکر است با توجه به عملکرد ۱۱۱ و ۹۲ درصدی تحقق منابع بودجه عمرانی در چهارونیم ماه نخست سال ۱۴۰۰ به ترتیب نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰، تحقق کامل بودجه عمرانی سال ۱۴۰۱ نیز می‌تواند مورد انتظار باشد.

۶-۳- قیمت نفت

جزئیات لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد که قیمت نفت خام صادراتی کشور معادل ۶۰ دلار پیش‌بینی شده‌است در حالی که در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ قیمت هر بشکه نفت برابر ۴۰ دلار پیش‌بینی شده بود. رقم پیش‌بینی شده برای منابع حاصل از فروش نفت و فرآورده‌های نفتی در لایحه بودجه ۱۴۰۱ برابر ۳،۸۱۸/۴۵۰ هزار میلیارد ریال است که نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ به ترتیب ۹۱/۶۱ و ۹/۳ درصد افزایش یافته‌است و سهم آن از بودجه عمومی کل کشور از ۱۹/۲۷ درصد در سقف اول قانون بودجه سال ۱۴۰۰ به ۲۵ درصد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ افزایش یافته‌است. با توجه به اینکه قیمت هر بشکه نفت در سقف اول قانون

بودجه سال ۱۴۰۰، ۴۰ دلار و صادرات نفت ۱/۲ میلیون بشکه در روز پیش‌بینی شده‌بود، به نظر می‌رسد با توجه به رشد قیمت پیش‌بینی‌شده برای هر بشکه نفت در سال ۱۴۰۱ به ۶۰ دلار، و عدم تحقق بخش بزرگی از درآمدهای نفتی در چهارونیم ماه ابتدای سال ۱۴۰۰ (در چهارونیم ماه ابتدای سال ۱۴۰۰ تنها ۱۵ درصد مصوب چهارونیم ماهه درآمدهای حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی در سقف اول بودجه محقق شده‌است) پیش‌بینی میزان فروش روزانه نفت نسبت به سقف اول قانون بودجه سال ۱۴۰۰ تغییری نداشته و برابر ۱/۲ میلیون بشکه در روز است و افزایش درآمد حاصل از فروش نفت و فرآورده‌های نفتی به دلیل افزایش قیمت هر بشکه نفت در بازارهای جهانی و افزایش ۳۱ درصدی نرخ تسعیر ارز است.

براساس مبانی نظری، با توجه به وابستگی اقتصاد کشور به درآمدهای نفتی، افزایش درآمدهای مذکور موجب بهبود وضعیت کلی اقتصادی به‌ویژه تولیدناخالص داخلی (در کوتاه‌مدت) می‌گردد و علاوه بر اثرات مثبت سیستماتیک بر کل بازار سرمایه، موجب افزایش درآمد و سود شرکت‌های بورسی فعال در حوزه نفت و پالایشی و در نتیجه تقویت وضعیت مالی این شرکت‌ها می‌شود. اما با توجه به تحریم اقتصادی کشور و عدم تحقق بخش بزرگی از درآمدهای نفتی در سال جاری، تحقق پیش‌بینی صورت‌گرفته در مورد درآمدهای نفتی و تأثیر آن بر بازار سرمایه برای سال آتی تحت تأثیر نتیجه مذاکرات هسته‌ای قرار خواهد گرفت.

۶-۴-نرخ ارز

نرخ تسعیر دلار در لایحه بودجه ۱۴۰۱ برابر ۲۳۰،۰۰۰ ریال پیش‌بینی شده‌است این در حالی است که در قانون بودجه ۱۴۰۰ نرخ دلار برای واردات کالاهای اساسی ۴۲،۰۰۰ ریال و برای تسعیر ارز شرکت‌های دولتی ۱۷۵،۰۰۰ ریال پیش‌بینی شده‌بود. حذف نرخ ارز ترجیحی در لایحه بودجه ۱۴۰۱ برای واردات کالاهای اساسی یکی از مباحث چالش برانگیز در میان صاحب‌نظران و فعالان اقتصادی است. موافقان حذف ارز ترجیحی بر این باورند که در سال‌های اخیر اختصاص ارز ترجیحی به واردات کالاهای اساسی قادر به کنترل گرانی و تورم نبوده‌است و در مقابل، مخالفان حذف آن عنوان می‌کنند حذف ارز ترجیحی، یکباره نوعی هیجان و شوک را به اقتصاد وارد می‌کند و علاوه بر قیمت کالاهای اساسی، قیمت‌های نسبی را نیز تغییر می‌دهد.

در حال حاضر نرخ دلار در سامانه نیما و بازار آزاد بیشتر از مبلغ مندرج در لایحه بودجه ۱۴۰۱ است و با توجه به تورم پیش‌رو، امکان تداوم روند افزایش نرخ ارز در سال آتی دور از ذهن نیست. اگرچه نتیجه مذاکرات هسته‌ای نیز می‌تواند نرخ ارز را در بازار داخلی به شدت تحت تأثیر قرار دهد.

در مجموع باید بیان داشت که افزایش نرخ ارز می‌تواند موجب افزایش درآمد ریالی شرکت‌های صادرکننده محصولات داخلی (نظیر شرکتی‌های صادرکننده فرآورده‌های نفتی، مواد معدنی و فلزات اساسی) و کاهش درآمد شرکت‌هایی که بخش عمده‌ای از تجهیزات و مواد اولیه خود را وارد می‌کنند (نظیر شرکت‌های خودروسازی) شود. از سوی دیگر افزایش نرخ ارز می‌تواند منجر به افزایش تورم شود و از این‌رو شرکت‌هایی که در بخش تجارت خارجی فعال نیستند، به دلیل تأثیرات تورمی ناشی از افزایش نرخ ارز از این رویداد تأثیر می‌پذیرند.

۶-۵- عوارض

یکی از موضوعات مهم در خصوص درآمدهای دولت، نرخ خوراک فروخته شده به پتروشیمی‌ها است. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱، دولت مبلغ ۹۴۴ هزار میلیارد ریال درآمد از محل «اصلاح نرخ گاز سوخت پتروشیمی‌ها، پالایشگاه‌ها و صنایع پایین‌دستی مجتمع‌های احیای فولاد و مصارف مربوط به یوتیلیتی شامل برق، آب، اکسیژن و غیره آن‌ها معادل نرخ خوراک گاز پتروشیمی‌ها، صنایع سیمان و سایر صنایع معادل ۱۰٪ نرخ خوراک پتروشیمی‌ها» در نظر گرفته است که با توجه به آن، احتمال می‌رود نرخ گاز سوخت پتروشیمی‌ها، پالایش و فولادی‌ها در سال آتی افزایش یابد. این امر بار مالی قابل توجهی را بر دوش پتروشیمی‌ها و پالایشگاه‌ها خواهد داشت.

در لایحه بودجه ۱۴۰۱ درآمد حاصل از بهره مالکانه و حقوق دولتی معادن با افزایش چهار برابری نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰ به ۴۰۰ هزار میلیارد ریال افزایش یافته است. رشد قابل توجه هزینه‌های مربوط به بهره مالکانه و حقوق دولتی بار مالی قابل توجهی را بر شرکت‌های فعال در حوزه معادن تحمیل می‌کند.

درآمد حاصل از وضع عوارض صادراتی بر مواد خام و کالاهای با ارزش افزوده پایین موضوع ماده ۳۷ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر در لایحه بودجه ۱۴۰۱ نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰، ۵ برابر افزایش یافته است و از ۲/۵ هزار میلیارد ریال به ۱۵ هزار میلیارد ریال رسیده است. در بند «ت» تبصره «۶» لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ عنوان شده است که درآمد حاصل از صادرات مواد و محصولات معدنی و صنایع معدنی، محصولات نفتی، گازی و پتروشیمی به صورت خام و نیمه خام در تمام نقاط کشور مشمول مالیات می‌شود. تعریف و فهرست مواد خام و نیمه خام مذکور به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، صنعت، معدن و تجارت و اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران تهیه می‌شود و ظرف مدت سه ماه پس از تصویب این قانون به تصویب هیأت وزیران می‌رسد. این تصمیم می‌تواند صنایع پتروشیمی، فولاد و شرکت‌های فعال در حوزه معادن را تحت تأثیر قرار دهد و بار مالی بر دوش این صنایع را افزایش دهد.

در لایحه بودجه ۱۴۰۱، درآمد حاصل از حق‌الثبت دارو یا مواد اولیه آن، کارخانه تولیدکننده فرآورده‌های آرایشی - بهداشتی - غذایی یا مواد اولیه، تجهیزات پزشکی - آزمایشگاهی در حدود ۱۰ درصد افزایش داشته است و برابر ۱/۷۵۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده است.

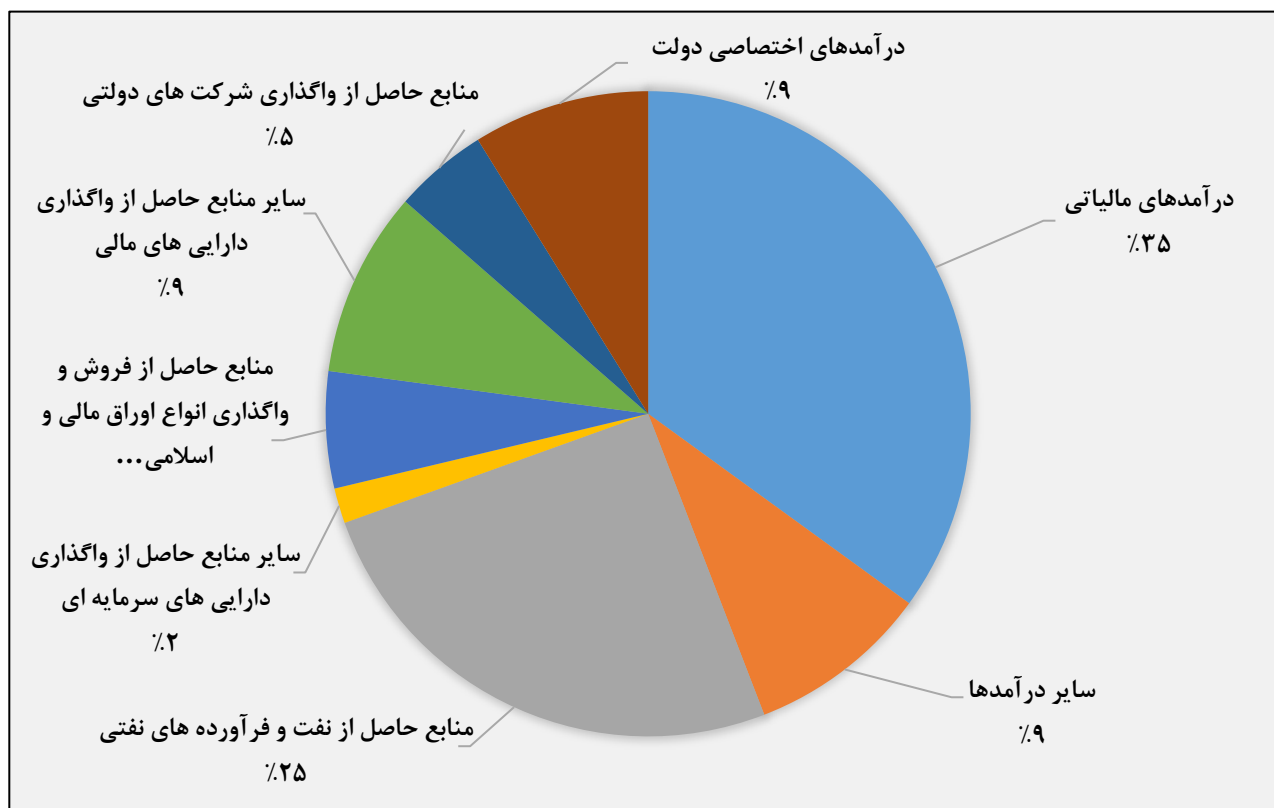
۷- جمع‌بندی

با بررسی ساختار کلی لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ و مقایسه آن با قانون و لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ مشاهده می‌شود که منابع و مخارج پیش‌بینی شده بودجه عمومی دولت برای سال ۱۴۰۱ با رشد ۴۵/۶ و ۹/۵۷ درصدی به ترتیب نسبت به سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ همراه بوده و با مبنا قرار دادن سقف اول قانون بودجه سال ۱۴۰۰ برای مقایسه و با توجه به نرخ تورم پیش‌بینی شده در سال آتی می‌توان بیان داشت، بودجه عمومی دولت در سال ۱۴۰۱، بودجه‌ای انبساطی است. علاوه بر افزایش بودجه عمومی دولت، منابع و مصارف شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و بانک‌ها نیز نسبت به قانون بودجه (سقف اول و دوم)

سال ۱۴۰۰، ۴۲/۰۱ درصد افزایش یافته است. با بررسی ترکیب منابع بودجه عمومی مشاهده می‌شود که سهم درآمدهای مالیاتی از ۳۱ و ۲۴ درصد به ترتیب در سقف اول و سقف دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰ به ۳۵ درصد در لایحه بودجه عمومی سال ۱۴۰۱ افزایش یافته‌است. سهم منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی نسبت به سقف اول قانون بودجه سال ۱۴۰۰ از ۱۹/۲۷ درصد به ۲۵ درصد افزایش یافته‌است اما نسبت به سقف دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰ تغییری نداشته‌است. سهم سایر منابع حاصل از واگذاری سایر دارایی‌های سرمایه‌ای از ۳ درصد در سقف اول و دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰ به ۲ درصد کاهش یافته‌است. در لایحه بودجه ۱۴۰۱ نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰، دولت تکیه‌ی کمتری به واگذاری دارایی‌های مالی داشته‌است و سهم بودجه عمومی از واگذاری شرکت‌های دولتی از ۹ و ۱۹ درصد به ترتیب در سقف اول و دوم قانون بودجه ۱۴۰۰ به ۵ درصد در لایحه بودجه ۱۴۰۱ کاهش یافته‌است. سهم منابع حاصل از واگذاری سایر دارایی‌های مالی نظیر تسهیلات دریافتی از شبکه بانکی و صندوق توسعه ملی نیز از ۳ درصد در سقف اول و دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰ به ۹ درصد افزایش یافته‌است و انتشار اوراق مالی و اسلامی نیز از ۱۳ و ۱۰ درصد در سقف اول و دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰ به ۶ درصد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ رسیده‌است. سهم درآمدهای اختصاصی دولت و سایر درآمدها از ۹ و ۱۲ درصد در سقف اول قانون بودجه ۱۴۰۰ به ۹ درصد در لایحه بودجه ۱۴۰۱ تغییر یافته است.

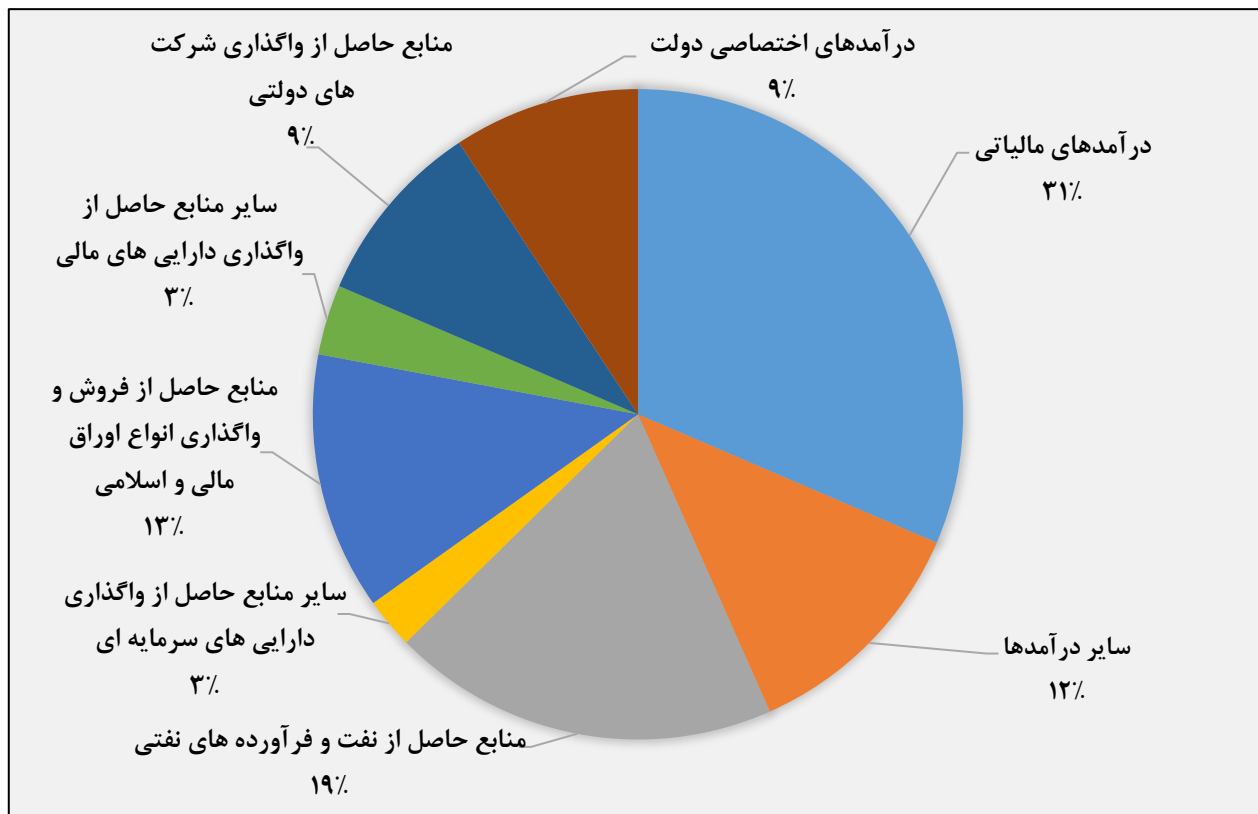
نمودار (۱): سهم درآمدها، واگذاری دارایی مالی و سرمایه‌ای و درآمدهای اختصاصی از لایحه بودجه عمومی ۱۴۰۱

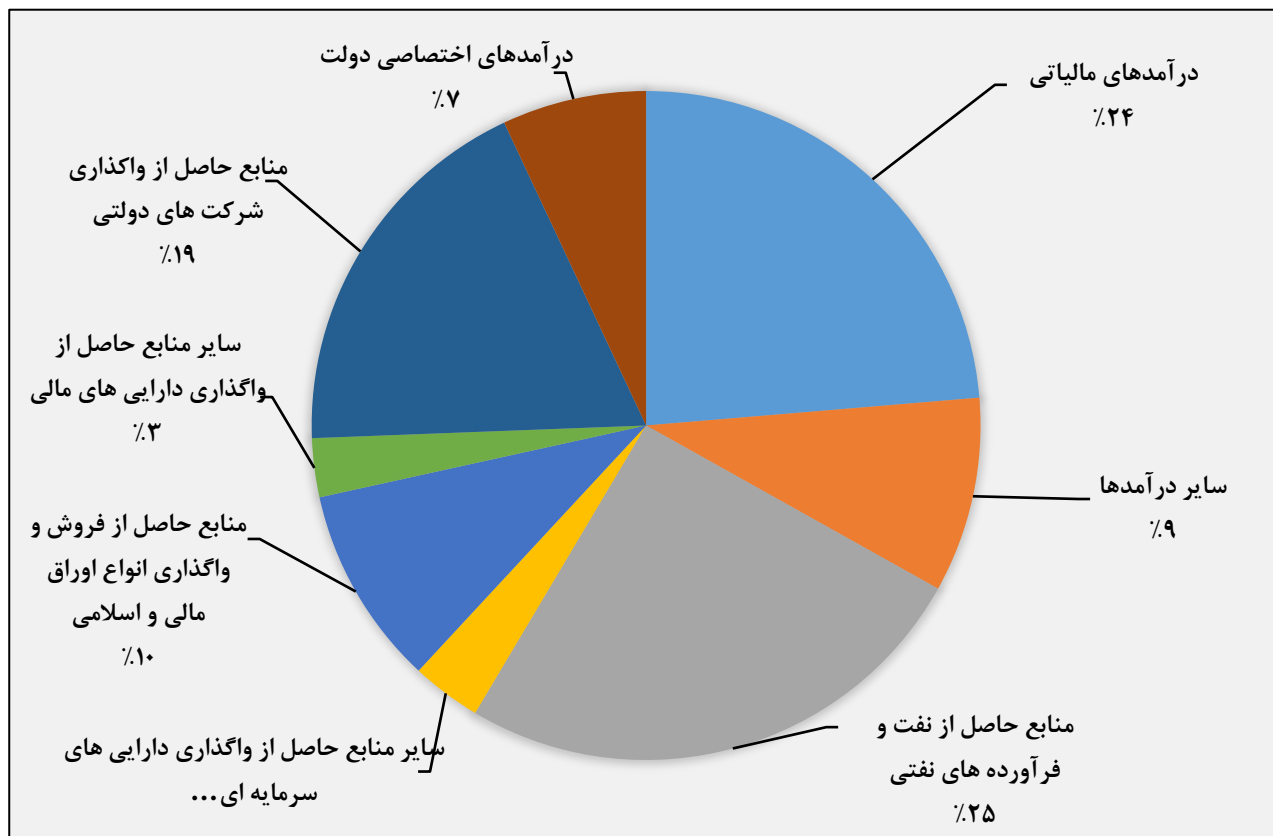
نمودار (۲): سهم درآمدها، واگذاری دارایی مالی و سرمایه‌ای و درآمدهای اختصاصی از سقف اول قانون بودجه عمومی

۱۴۰۰

نمودار (۳): سهم درآمدها، واگذاری دارایی مالی و سرمایه‌ای و درآمدهای اختصاصی از سقف دوم قانون بودجه عمومی

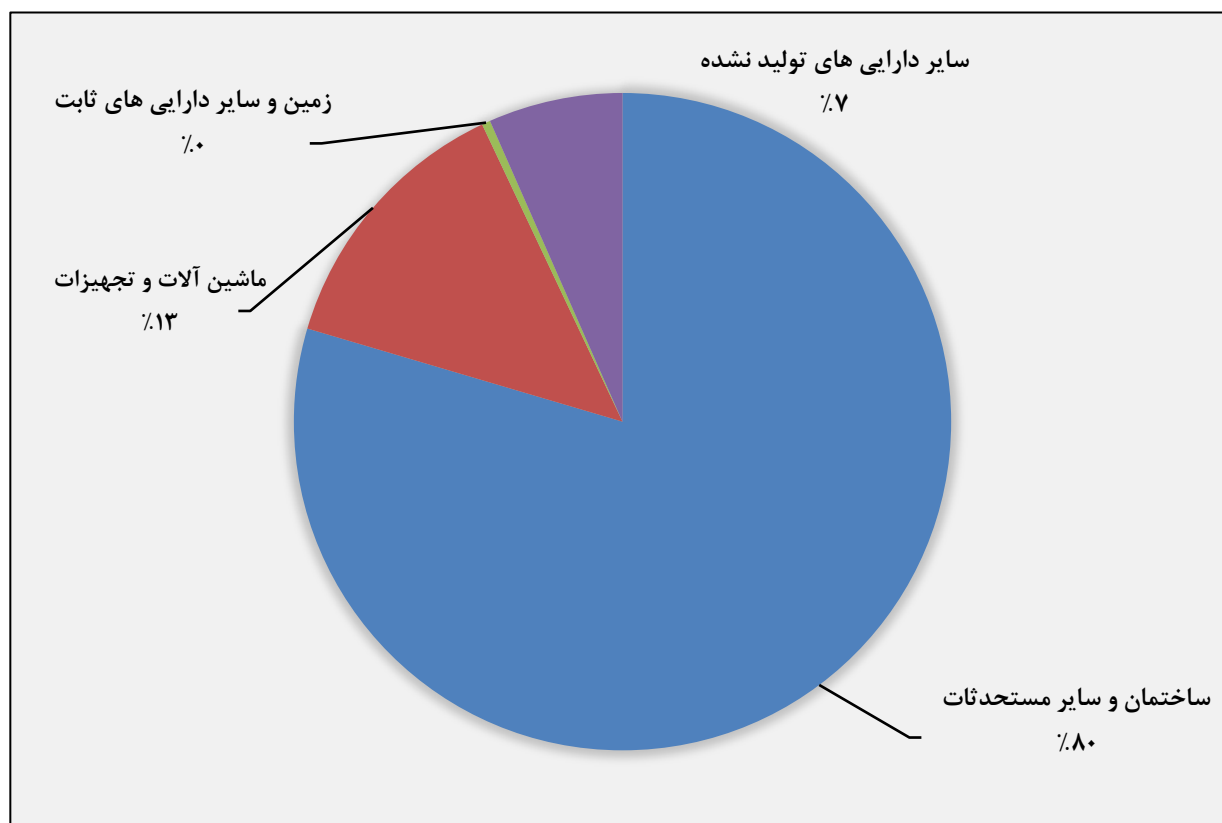
۱۴۰۰

در سرفصل «واگذاری دارایی‌های مالی»، علی‌رغم کاهش ۳۰/۰۲ درصدی واگذاری دارایی‌های مالی در لایحه بودجه ۱۴۰۱ نسبت به سقف دوم قانون بودجه ۱۴۰۰، این سرفصل نسبت به سقف اول بودجه سال ۱۴۰۰، ۱۳ درصد افزایش یافته‌است. در این سرفصل منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی به ترتیب نسبت به سقف اول و دوم بودجه سال ۱۴۰۰ کاهش ۲۵/۹۶ و ۷۲/۲۵ درصدی داشت و منابع حاصل از استفاده از صندوق توسعه ملی ۲۷۹ درصد افزایش داشته‌است و منابع حاصل از دریافت اصل وام‌ها نیز ۲۷ درصد رشد دارد.

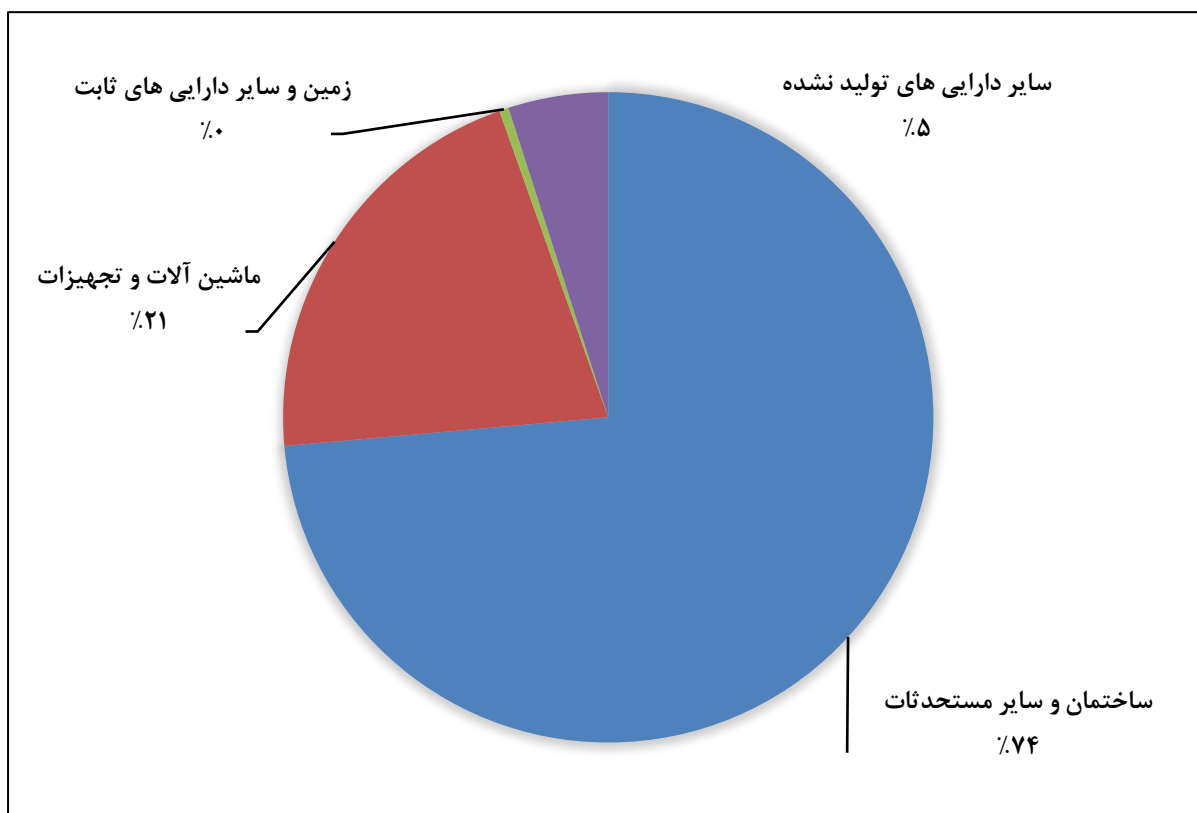
در سرفصل «تملك دارایی‌های سرمایه‌ای» لایحه بودجه ۱۴۰۱، سرمایه‌گذاری دولت در بخش ساختمان و سایر مستحقات به ترتیب با رشد ۵۴/۴۷ و ۱۵۱/۵ درصدی نسبت به قانون و لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ مواجه بوده‌است به گونه‌ای که سهم این بخش از کل تملك دارایی‌های سرمایه‌ای از ۷۳/۶ درصد در سقف دوم قانون بودجه سال ۱۴۰۰ به ۷۹/۶ درصد در لایحه بودجه ۱۴۰۱ افزایش یافته‌است. از سوی دیگر در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ سرمایه‌گذاری دولت در بخش ماشین‌آلات و تجهیزات نسبت به قانون و لایحه بودجه ۱۴۰۰ به ترتیب با افت ۸/۶۹ و رشد ۱۲۹/۷۴ درصدی همراه بود، به گونه‌ای که سهم این بخش از کل تملك دارایی‌های سرمایه‌ای از ۲۱ درصد در قانون بودجه ۱۴۰۰ به ۱۳/۴ درصد در لایحه بودجه ۱۴۰۱ کاهش یافته‌است. سهم سرمایه‌گذاری در زمین و سایر دارایی‌های ثابت هم از کل تملك دارایی‌های سرمایه‌ای از ۰/۵ درصد در قانون بودجه ۱۴۰۰ به ۰/۴ درصد در لایحه بودجه ۱۴۰۱ کاهش یافته‌است.

نمودار (۴): سهم اقلام سرفصل تملك دارایی‌های سرمایه‌ای در لایحه بودجه ۱۴۰۱

نمودار (۵): سهم اقسام سرفصل تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه ۱۴۰۰

جزئیات لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد که قیمت نفت خام صادراتی کشور معادل ۶۰ دلار پیش‌بینی شده‌است در حالی که در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ قیمت هر بشکه نفت برابر ۴۰ دلار پیش‌بینی شده‌بود. نرخ تسعیر دلار نیز در این لایحه برابر ۲۳۰،۰۰۰ ریال پیش‌بینی شده‌است این در حالی است که در قانون بودجه ۱۴۰۰ نرخ دلار برای واردات کالاهای اساسی ۴۲،۰۰۰ ریال و برای تسعیر ارز شرکت‌های دولتی ۱۷۵،۰۰۰ ریال پیش‌بینی شده‌بود.

۸- نتیجه‌گیری

کسری بودجه ساختاری در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ در حدود ۷,۰۴۳ هزار میلیارد ریال است که ۳,۸۱۸ هزار میلیارد ریال آن از محل فروش نفت و فرآورده‌های نفتی، ۱,۳۷۳ هزار میلیارد ریال آن از محل برداشت از صندوق توسعه ملی، ۹۸۰ هزار میلیارد ریال از محل فروش اوراق مالی اسلامی، ۷۱۰ هزار میلیارد ریال از محل واگذاری شرکت‌های دولتی و ۲۶۱ هزار میلیارد ریال از محل فروش و واگذاری اموال منقول و غیر منقول دولت تأمین می‌شود. بازار سرمایه همانند سایر بخش‌های اقتصادی به دلیل تأثیرپذیری از سیاست‌های مالی دولت (در غالب بودجه) و پیوند نزدیک با سرفصل‌های «واگذاری دارایی‌های مالی»، «تملک دارایی‌های سرمایه‌ای» و همچنین سیاست‌گذاری‌های بخشی و کلان، تأثیر قابل توجه‌ای از اقدامات اجرایی دولت می‌پذیرد. در ادامه به تشریح برخی از موارد عمده تأثیرگذار بر بازار سرمایه که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ منظور شده، پرداخته می‌شود:

- با کاهش حجم واگذاری شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ انتظار می‌رود میزان عرضه در بازار سرمایه کاهش یابد و این امر می‌تواند تأثیر مثبت بر بازار سرمایه را به همراه داشته باشد. علاوه بر آن در بند «الف» تبصره «۲» لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ به منظور ثبات بخشی به بازار سرمایه عنوان شده است، دولت مجاز است در صورت عدم آمادگی بازار سرمایه در جذب سهام موضوع این بند، معادل سهام فروش نرفته را به دستگاه‌های اجرایی ذینفع واگذار یا منتقل و یا اوراق مالی اسلامی منتشر نماید.
- منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۰، به میزان ۳۳/۵۸ درصد (برابر ۴۴۵ هزار میلیارد ریال) کاهش یافته است و منابع حاصل از فروش اسناد خزانه نیز با افت ۲۸ درصدی همراه بود. کاهش عرضه این اوراق می‌تواند در تقویت بازار اوراق بهادار مؤثر باشد.
- در لایحه بودجه ۱۴۰۱ منابع حاصل از دریافت اصل وام‌ها ۲۷/۵۴ درصد افزایش را نشان می‌دهد و منابع حاصل از استفاده از صندوق توسعه ملی هم نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰، در حدود ۲۷۹ درصد رشد داشته و ۱,۰۱۱/۵۶۰ هزار میلیارد ریال افزایش یافته است. این افزایش می‌تواند اثرات تورمی به همراه داشته باشد و عملکرد بازارهای مالی نظیر بازار سهام را تحت تأثیر قرار دهد.
- با توجه به افت سرمایه‌گذاری دولت در ماشین‌آلات و تجهیزات نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۰ و از آنجایی که دولت همیشه به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین متقاضیان ماشین‌آلات و محصولات صنعتی تولید شده در داخل به حساب می‌آمد، کاهش تقاضای این مشتری بزرگ موجب عدم رونق در بازار محصولات مذکور و عدم رونق وضعیت کسب‌وکار بنگاه‌هایی خواهد بود که در کشور به‌عنوان تأمین‌کنندگان نیازهای بخش دولت فعالیت می‌کردند.
- افزایش بودجه عمرانی (تملک دارایی‌های سرمایه‌ای) در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ می‌تواند از طریق افزایش تقاضای داخلی موجب رونق وضعیت مالی شرکت‌ها، پیمانکاران و عرضه‌کنندگان داخلی شود و

از این طریق تأثیرات مثبت بر بازار سرمایه را به همراه داشته باشد. از سوی دیگر افزایش بودجه عمرانی باعث افزایش سرمایه‌گذاری در سطح کشور می‌شود که می‌تواند رشد اقتصادی را به همراه داشته باشد و از طریق وضعیت مناسب اقتصاد کلان به صورت غیرمستقیم بر عملکرد بازار سرمایه تأثیر مثبت بگذارد.

- براساس مبانی نظری، با توجه به وابستگی اقتصاد کشور به درآمدهای نفتی، افزایش درآمدهای مذکور موجب بهبود وضعیت کلی اقتصادی به‌ویژه تولیدناخالص داخلی (در کوتاه‌مدت) می‌گردد و علاوه بر اثرات مثبت سیستماتیک بر کل بازار سرمایه، موجب افزایش درآمد و سود شرکت‌های بورسی فعال در حوزه نفت و پالایشی و در نتیجه تقویت وضعیت مالی این شرکت‌ها می‌شود. اما با توجه به تحریم اقتصادی کشور و عدم تحقق بخش بزرگی از درآمدهای نفتی در سال جاری، تحقق پیش‌بینی صورت گرفته در مورد درآمدهای نفتی و تأثیر آن بر بازار سرمایه برای سال آتی تحت تأثیر نتیجه مذاکرات هسته‌ای قرار خواهد گرفت.

- افزایش نرخ تسعیر ارز در لایحه بودجه ۱۴۰۱ می‌تواند موجب افزایش درآمد ریالی شرکت‌های صادرکننده محصولات داخلی (نظیر شرکتی‌های صادرکننده فرآورده‌های نفتی، مواد معدنی و فلزات اساسی) و کاهش درآمد شرکت‌هایی که بخش عمده‌ای از تجهیزات و مواد اولیه خود را وارد می‌کنند (نظیر شرکت‌های خودروسازی) شود. از سوی دیگر افزایش نرخ ارز می‌تواند منجر به افزایش تورم شود و از این‌رو شرکت‌هایی که در بخش تجارت خارجی فعال نیستند، به دلیل تأثیرات تورمی ناشی از افزایش نرخ ارز از این رویداد تأثیر می‌پذیرند.

- در لایحه بودجه ۱۴۰۱ درآمد حاصل از بهره مالکانه و حقوق دولتی معادن با افزایش همراه بوده‌است و علاوه بر آن احتمال می‌رود نرخ گاز سوخت پتروشیمی‌ها، پالایش و فولادی‌ها در سال آتی افزایش یابد و از این طریق بر عملکرد صنایع مرتبط تأثیرگذار باشد. افزایش درآمد حاصل از وضع عوارض صادراتی بر مواد خام و کالاهای با ارزش افزوده پایین نیز یکی دیگر از عوامل تأثیرگذار بر این صنایع در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ می‌تواند باشد.

منابع:

۱. قانون بودجه سال ۱۴۰۱، سازمان برنامه و بودجه کشور (mporg.ir)
۲. قانون بودجه سال ۱۴۰۰، [قانون بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور - مدیریت برنامه ریزی بودجه و پایش عملکرد \(tbzmed.ac.ir\)](http://tbzmed.ac.ir)
۳. لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، [لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، Madeh+Vahedeh+1400.pdf \(tbzmed.ac.ir\)](http://tbzmed.ac.ir)
۴. گزارش عملکرد چهارونیم ماهه بودجه ۱۴۰۰ (مقطع تغییر دولت) و پیش‌بینی کسری بودجه غیرقابل تأمین تا پایان سال، مرکز پژوهشها - بررسی عملکرد چهارونیم ماهه بودجه ۱۴۰۰ (مقطع تغییر دولت) و پیش‌بینی کسری بودجه غیرقابل تأمین تا پایان سال (majlis.ir)